

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως φορέας άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής. Η περίπτωση του Δήμου Αγράφων Νομού Ευρυτανίας

Κωνσταντίνα Κάλλη

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2016

Department of Political Studies and International Relations - University of Peloponnese

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

Interuniversity Interdepartmental

Master Program in

«Local and Regional Government and Development»

**Local government as an institution social policy. The case of
the municipality Agrafon Evrytanas**

Konstadina Kalli

Corinth, September 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Σπυριδάκη Εμμανουήλ για την πολύτιμη βοήθεια και στήριξη που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας, αλλά και για την αξιέπαινη συνέπεια και προθυμία που έδειξε στο να μου δώσει τις απαραίτητες κατευθυντήριες γραμμές, ώστε να ολοκληρώσω αυτή την εργασία.

Επίσης, ευχαριστώ ολόψυχα την οικογένειά μου για την στήριξη και υπομονή που δείχνει σε κάθε προσπάθειά μου.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά τους πληροφοριοδότες για τις πολύτιμες πληροφορίες τους, οι οποίες ήταν καθοριστικές για την διεξαγωγή των συμπερασμάτων του εγχειρήματός μου.

Περίληψη

Ο Δήμος Αγράφων Νομού Ευρυτανίας με τις υφιστάμενες κοινωνικές δομές, τα προγράμματα και τις αποσπασματικές δράσεις που υλοποιεί δεν μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες των κατοίκων του, οι οποίες διαρκώς διογκώνονται. **Στόχο** της παρούσας εργασίας αποτελεί η ανίχνευση και η καταγραφή των αναγκών των κατοίκων του Δήμου Αγράφων, οι οποίες θα δώσουν το έναυσμα για την δημιουργία των απαραίτητων κοινωνικών δομών στο Δήμο, με απώτερο σκοπό την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την μείωση του αισθήματος της περιθωριοποίησης τους.

Η **μεθοδολογία** που επιλέχθηκε βασίζεται στις αρχές της ποιοτικής έρευνας. Το ερευνητικό μέσο που επιλέχθηκε για την υλοποίηση της έρευνας ήταν δομημένες συνεντεύξεις σε κατοίκους του Δήμου Αγράφων που επιλέχθηκαν με απλό και τυχαίο τρόπο. Τα πορίσματα που αλιεύτηκαν από τις συνεντεύξεις επιβεβαιώνουν την βασική υπόθεση της εργασίας περί μη ικανοποίησης των αναγκών των κατοίκων του Δήμου. Ως εκ τούτου, μέσα από την έρευνα προέκυψε η ανάγκη για : σύσταση Κοινωνικής Υπηρεσίας, δημιουργία Πολυδύναμου Δημοτικού Ιατρείου, ίδρυση και λειτουργία στις υπόλοιπες τέσσερις (4) Δημοτικές Ενότητες Παιδικού Σταθμού, ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Παιδιών με αναπηρίες, ίδρυση και λειτουργία δικτύου κοινωνικής προστασίας, αναβάθμιση και συνέχιση του Προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι», αναβάθμιση των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης, σύσταση και λειτουργία εργαστηρίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, αναβάθμιση του γραφείου τύπου του Δήμου Αγράφων, δημιουργία Κέντρων Κοινότητας και ΚΕΠ Υγείας.

Ο Δήμος Αγράφων οφείλει να υπερβεί τις αδυναμίες και τις ανεπάρκειες του συστήματος κοινωνικής μέριμνας που διαθέτει και να εφαρμόσει κοινωνική πολιτική, η οποία θα άρει τις συνθήκες εκείνες που ίσως οδηγούν και εγκλωβίζουν τους κατοίκους του σε προσωρινή ή μόνιμη απομάκρυνση από το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Λέξεις κλειδιά: Τοπική Αυτοδιοίκηση, ανάγκες, κοινωνικός αποκλεισμός, κοινωνική μέριμνα.

Abstract

The municipality Agrafa the prefecture with the existing social structures , programs and piecemeal actions carried out can not meet the needs of its residents, which are growing. Objective of this study is the detection and recording of municipal residents needs Unwritten, which will trigger the creation of the necessary social structures in the municipality, with the aim of combating social exclusion and a sense of their marginalization.

The methodology chosen is based on the principles of qualitative research. The research instrument chosen for the implementation of the research was structured interviews with residents of Agrafa Municipality selected by simple random. The findings were taken from interviews confirm the basic assumption of the work on non- satisfaction of the needs of municipal residents. Therefore, through the research showed a need for: establishing a Social Service creation Multipurpose Clinic, establishment and operation of the remaining four (4) Municipal Nursery Units, establishment and operation of Children's Creative Centres and Children with Disabilities and establishing social safety net function, upgrading and continuation of the program " Help at Home", upgrading the Centres for Lifelong Learning, establishment and operation of guidance and counseling workshop, upgrading of the municipality Agrafa press office , creation and Community Health Centres KEP.

The municipality Agrafa must overcome the social care system weaknesses and shortcomings that have and implement social policy, which would remove the conditions that might lead and trapping residents in temporary or permanent removal from society.

Keywords : Local Government , needs , social exclusion, social work

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	- 3 -
Περίληψη	- 4 -
Abstract.....	- 5 -
Περιεχόμενα.....	- 1 -
Εισαγωγή	- 3 -
Κεφάλαιο 1 ^ο : Εννοιολογική Αποσαφήνιση της Κοινωνικής Πολιτικής.....	- 5 -
Ο ρόλος και η σημασία της Κοινωνικής Πολιτικής	- 5 -
Κεφάλαιο 2 ^ο : Ευημερία, ανθρώπινες ανάγκες και κοινωνικός αποκλεισμός	- 9 -
2.1 Η έννοια της ευημερίας.....	- 9 -
2.2 Κράτος ευημερίας	- 10 -
2.3 Μοντέλα Κρατών Πρόνοιας	- 11 -
2.4 Ανθρώπινες Ανάγκες.....	- 13 -
2.5 Κοινωνικός αποκλεισμός.....	- 17 -
Κεφάλαιο 3 ^ο Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και η άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής.....	- 20 -
3.1 Ο διευρυμένος ρόλος των ΟΤΑ.....	- 20 -
3.2 Το θεσμικό πλαίσιο	- 21 -
Κεφάλαιο 4 ^ο Αποτύπωση υφιστάμενης κατάσταση Δήμου Αγράφων	- 24 -
4.1 Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά	- 24 -

4.2 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	- 24 -
4.3 Οργανωτική Δομή	- 25 -
4.4 Δομές κοινωνικής προστασίας	- 30 -
4.5 Εκπαίδευση- κατάρτιση – επιμόρφωση.....	- 31 -
4.6 Υγεία – Πρόνοια	- 34 -
Συμπεράσματα – Προτάσεις.....	- 38 -
Επίλογος.....	- 45 -
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	- 48 -
 Οδηγός Συνέντευξης	- 48 -
Βιβλιογραφία	- 49 -
 Ελληνική	- 49 -
 Ξενόγλωσση	- 51 -
Νομοθεσία	- 52 -
Κατάλογος Πινάκων	- 53 -
Κατάλογος Διαγραμμάτων	- 54 -

Εισαγωγή

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η ανίχνευση και καταγραφή των κοινωνικών αναγκών των κατοίκων του ορεινού Δήμου Αγράφων Νομού Ευρυτανίας. Η σύγχρονη τάση της εποχής σχετικά με την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής θέλει το κεντρικό κράτος να μεταβιβάζει διαρκώς αρμοδιότητες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση χωρίς τους απαραίτητους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους. Κρίθηκε σκόπιμο με την παρούσα εργασία να διερευνηθεί κατά πόσο ο Δήμος Αγράφων δύναται να ανταποκριθεί στις ολοένα και αυξανόμενες σύγχρονες απαιτήσεις.

Οι στόχοι της παρούσας εργασίας είναι δύο. Πρώτον, η ανίχνευση και καταγραφή των κοινωνικών αναγκών των κατοίκων του Δήμου Αγράφων και δεύτερον, η αποτύπωση προτάσεων για δημιουργία των απαραίτητων κοινωνικών δομών που θα επιτρέψουν στο Δήμο την αποτελεσματική άσκηση της κοινωνικής πολιτικής.

Σύμφωνα με την βασική υπόθεση της εργασίας ο Δήμος Αγράφων μέσα από τις υφιστάμενες κοινωνικές δομές που διαθέτει, τα προγράμματα και τις αποσπασματικές δράσεις που υλοποιεί δεν μπορεί να ικανοποιήσει με αποτελεσματικό τρόπο το σύνολο των κοινωνικών αναγκών των κατοίκων του. Ως εκ τούτου, μεγάλο μέρος του πληθυσμού πλήττεται και απειλείται από κοινωνικό αποκλεισμό.

Έχοντας αναφερθεί οι στόχοι και το αντικείμενο της παρούσας εργασίας παρουσιάζεται στη συνέχεια η διάρθρωση των κεφαλαίων. Στο πρώτο κεφάλαιο έγινε ανασκόπηση της βιβλιογραφίας που υπάρχει και σχετίζεται με την εννοιολογική προσέγγιση, τη σημασία και το ρόλο της Κοινωνικής Πολιτικής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αποσαφηνίζεται η έννοια της ευημερίας και του κράτος ευημερίας. Παρατίθενται η τυπολογία των μοντέλων κρατών ευημερίας από τον Titmuss, Esping-Andersen, M. Ferrera. Στην συνέχεια οριοθετούνται η έννοια των ανθρώπινων αναγκών και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται ο διευρυμένος ρόλος των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και το θεσμικό πλαίσιο. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με

την αρχή της εγγύτητας βρίσκονται πιο κοντά στον πολίτη και στο πεδίο ανάδυσης των κοινωνικών προβλημάτων. Διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων του πολίτη και στην κάλυψη των καθημερινών του αναγκών, οι οποίες διαρκώς διογκώνονται. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει τα προβλήματα με εξατομικευμένο τρόπο, να διαγνώσει τη ρίζα του προβλήματος και να κατευθύνει τον ενδιαφερόμενο εκεί όπου θα υπάρξει το μέγιστο αποτέλεσμα. Το γεγονός αυτό προσφέρει στην Τοπική Αυτοδιοίκηση σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα, έναντι άλλων πολιτικο-διοικητικών επιπέδων, σε θέματα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση μεταξύ των φορέων δημόσιας δράσης για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

Στο τέταρτο κεφάλαιο επιχειρείται η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στο Δήμο Αγράφων. Παρέχονται πληροφορίες για τα δημογραφικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες του Δήμου που συνδέονται με την εμφάνιση του κοινωνικού αποκλεισμού. Γίνεται αναλυτική παρουσίαση των υφιστάμενων κοινωνικών δομών, των προγραμμάτων και των αποσπασματικών δράσεων που υλοποιεί ο δήμος στα πλαίσια άσκησης της κοινωνικής πολιτικής.

Στη συνέχεια εκτίθεται η μεθοδολογία και τα ερευνητικά μέσα της επιτόπιας έρευνας. Η μεθοδολογία βασίζεται στις αρχές της ποιοτικής έρευνας. Το ερευνητικό μέσο που επιλέχθηκε για την υλοποίηση της έρευνας ήταν δομημένες συνεντεύξεις σε κατοίκους του Δήμου Αγράφων που επιλέχθηκαν με απλό και τυχαίο τρόπο.

Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και παραθέτονται προτάσεις για δημιουργία κοινωνικών δομών με απώτερο στόχο την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης των κατοίκων του Δήμου Αγράφων.

Κεφάλαιο 1^ο: Εννοιολογική Αποσαφήνιση της Κοινωνικής Πολιτικής

Ο ρόλος και η σημασία της Κοινωνικής Πολιτικής

Στην επιστημονική συζήτηση περί κοινωνικής πολιτικής, παρότι η τελευταία είναι αντικείμενο ανάλυσης εδώ και πολύ καιρό, δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός επιστημονικός ορισμός. Υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Μία προσέγγιση ορίζει ως κοινωνική πολιτική «τη συλλογική κοινωνική πράξη που είναι προσανατολισμένη στην από κοινού εξασφάλιση των συνθηκών διευρυμένης αναπαραγωγής της συνολικής κοινωνίας» (Γράβαρης, 1993). Ο αξιακός προσδιορισμός της Κοινωνικής Πολιτικής συνίσταται, στην περίπτωση αυτή, στην ιδέα της κοινωνικής αλληλεγγύης. Μία δεύτερη διάσταση στην ίδια προσέγγιση, πιο μορφολογική, προσδιορίζει την κοινωνική πολιτική ως την λειτουργία εκείνη που έχει λάβει α) την μορφή κρατικής πράξης, β) αποσκοπεί στην διασφάλιση των συνθηκών διευρυμένης αναπαραγωγής της ατομικής ιδιοκτησίας και γ) έχει ως βασικό μέσο για την επίτευξη των σκοπών της, τη φορολογία (Γεώργιας, 2006).

Η δεύτερη προσέγγιση κοινωνικής πολιτικής είναι πιο λειτουργική, εξετάζει δηλαδή την κοινωνική πολιτική ως λειτουργία του κράτους που έχει ως στόχο τη διασφάλιση των πολιτών από μια σειρά κοινωνικούς κινδύνους. Τα μέτρα που λαμβάνει το κράτος διακρίνονται στην κοινωνική ασφάλιση, που επιδιώκει να καλύψει τυποποιημένους κινδύνους, όπως η ανεργία, το γήρας κτλ, στην κοινωνική πρόνοια, με επιδίωξη την προστασία απόρων και τέλος στην παροχή υπηρεσιών υγείας (Αμίτσης, 2001). Τελικά, η κοινωνική πολιτική θα μπορούσε να οριστεί ως «το σύνολο των δράσεων των κυβερνήσεων και άλλων φορέων οι οποίες τροποποιούν το ελεύθερο παιχνίδι των δυνάμεων της αγοράς για να διαμορφώσουν την κοινωνική αναδιανομή, την κοινωνική ρύθμιση και τα κοινωνικά δικαιώματα» (O'Brien, 2002).

Όπως αναφέρει ο Σακελλαρόπουλος (1999), προκειμένου η ανάλυση να είναι πιο πλήρης, στην έννοια της κοινωνικής πολιτικής συμπεριλαμβάνονται τέσσερα στοιχεία: οι κοινωνικοί κίνδυνοι, η οικονομία της αγοράς, η συλλογική αλληλεγγύη και η αναδιανομή του εισοδήματος. Αναλυτικότερα :

- Η κοινωνική πολιτική διαμορφώνεται μέσω της ανάγκης για την προστασία και την ασφάλιση των εργαζομένων απέναντι στους κινδύνους που προκύπτουν από την οικονομία της αγοράς. Οι καταστροφικές επιπτώσεις που είχε η ανάπτυξη της ελεύθερης αγοράς σε θεσμούς που προσέφεραν παλαιότερα ένα δίκτυο ασφαλείας στα μέλη της κοινότητας (εκκλησία, τοπική κοινότητα, συντεχνία), επιβάλλουν την παρέμβαση ενός εξωοικονομικού παράγοντα όπως το κράτος για να εκφραστεί η νέα αλληλεγγύη και η νέα συλλογικότητα.
- Η οικονομία της αγοράς είναι ένα σημαντικό στοιχείο οργάνωσης του οικονομικού βίου που όμως διαμορφώνει την ανάγκη και το δικαίωμα του ανθρώπου να επιβιώνει και έξω από την αγορά. Από την στιγμή που η εργατική δύναμη γίνεται εμπόρευμα, τίθεται υπό αμφισβήτηση το δικαίωμα αυτό (Esping-Andersen, 1990). Η επέκταση των κοινωνικών δικαιωμάτων υπήρξε ανέκαθεν η ουσία της κοινωνικής πολιτικής.
- Σημαντική διάσταση της κοινωνικής πολιτικής αποτελεί η συλλογική – κοινωνική αλληλεγγύη. Η αλληλεγγύη είναι μια έννοια που παραπέμπει τις υποχρεώσεις που έχουν τα μέλη μιας κοινωνίας προς τους άλλους, επειδή ακριβώς αποτελούν μέλη της ίδιας κοινωνίας. (Spiker, 2004).
- Η αναδιανομή του εισοδήματος, η οποία όπως αναφέρει ο Spiker (2004) προκύπτει ως στοιχείο από την ίδια την αρχή της αλληλεγγύης. Τονίζεται ότι η κοινωνική προστασία είναι αναδιανεμητική, «υπό την έννοια ότι οι υπηρεσίες που αναλαμβάνουν τα άτομα πληρώνονται από ένα κοινό ταμείο και όχι από ατομικά κεφάλαια»(Γεώργιας, 2006).

Εντούτοις, μια σύγχρονη άποψη αναφέρει ότι ο κεντρικός στόχος των σύγχρονων συστημάτων κοινωνικής πολιτικής δεν πρέπει να είναι η αναδιανομή του συνολικού εισοδήματος αλλά η ενεργοποίηση του ατόμου. Βασικός λόγος είναι το άτομο να παραμείνει ή να επανενταχθεί στο κοινωνικό σύνολο καθώς η αναδιανομή του πλούτου φαντάζει στις μέρες μας μάλλον αδύνατη (Σκαμνάκης, 2003). Συνεπώς, η κοινωνική πολιτική θα πρέπει να στοχεύει στην αναδιανομή των ευκαιριών ώστε τα άτομα να μπορούν να σχεδιάσουν με τις δικές τους δυνάμεις την ατομική τους στρατηγική και να μην βρίσκονται κοινωνικά αποκλεισμένοι.

Η κοινωνική πολιτική είναι ένα διεπιστημονικό και πολυεπιστημονικό αντικείμενο. Μελετά την ανταπόκριση των κοινωνιών στις κοινωνικές ανάγκες, την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων που αναδύονται μέσα στο διαρκώς μεταβαλλόμενο ευρύτερο κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον και την διανομή κοινωνικής ευημερίας. Προσεγγίζει τα ζητήματα και τα αναλύει με βάση τουλάχιστον τρεις διαστάσεις: την κοινωνική, την πολιτική και την οικονομική. Η αιτία ύπαρξής της είναι η κοινωνική ευημερία και η πεμπτούσια της Κοινωνικής Πολιτικής είναι η δίκαιη αναδιανομή πόρων ανάμεσα σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες σε διαφορετική κατάσταση: από τους πλούσιους στους φτωχούς, από τους εργαζόμενους στους άνεργους, από αυτούς που έχουν μικρότερη προς αυτούς που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη.

Η Κοινωνική Πολιτική μελετά τα κοινωνικά προβλήματα με διττό στόχο. Είτε παρεμβαίνει εκ των υστέρων για να περιορίσει τις αρνητικές συνέπειες προσφέροντας βραχυπρόθεσμη ανακούφιση είτε εκ των προτέρων αναζητώντας τις αιτίες των φαινομένων που αποσκοπεί στην μακροπρόθεσμη θεραπεία.

Η κοινωνική πολιτική έχει τρία βασικά χαρακτηριστικά, είναι μεταβαλλόμενη, αντιφατική και πολυεπιστημονική. Όπως προαναφέρθηκε, εξελίσσεται σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον σύμφωνα με την αέναη διαδικασία μετεξέλιξης των κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων που καλείται η κοινωνία να αντιμετωπίσει, ακολουθεί και προσαρμόζεται στον σφυγμό των ραγδαίων κοινωνικών – οικονομικών συνθηκών προκειμένου από τις δράσεις της να απορρέει κοινωνική αποτελεσματικότητα.

Είναι αντιφατική, διότι σηματοδοτεί μια δημοκρατική κατάκτηση κερδισμένη με κοινωνικούς αγώνες αλλά ενεργοποιεί μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου και συλλογικών δεσμεύσεων που περιορίζουν τις ατομικές ελευθερίες και διότι ιστορικά αναπτύχθηκε και ευνοήθηκε στις περισσότερο ανεπτυγμένες οικονομικά και κοινωνικά κοινωνίες, ενώ οι φτωχότερες κοινωνίες είναι εκείνες που την χρειάζονται περισσότερο (Βενιέρης, 2015). Οι αντιφάσεις αυτές περιλαμβάνουν τον τρόπο ανάπτυξης του αντικειμένου της Κοινωνικής Πολιτικής. Αφ' ενός, αναπτύσσεται και καθιερώνει νέα πεδία μελέτης, όπως την υγεία, την πρόνοια, τον κοινωνικό αποκλεισμό, την μετανάστευση, αφ' ετέρου δεν έχει καθιερωθεί ως αυτόνομο επιστημονικό πεδίο, όπως η κοινωνιολογία, τα οικονομικά ή πολιτική επιστήμη.

Τέλος είναι πολυεπιστημονική και διεπιστημονική. Όταν χρησιμοποιούνται περισσότερα τους ενός μεθοδολογικά εργαλεία επιτυγχάνεται πολύπλευρη και σφαιρική ερμηνεία των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών συνθηκών που συμβάλλουν στην διαμόρφωση αποτελεσματικής Κοινωνικής Πολιτικής. Ως εκ τούτου, η μελέτη της Κοινωνικής Πολιτικής απαιτεί γνώσεις και εργαλεία από τους συγγενείς χώρους των κοινωνικών επιστημών, όπως η κοινωνιολογία, η πολιτική, η ιστορία, η ψυχολογία, η φιλοσοφία, το δίκαιο, προκειμένου να εξετάσει σφαιρικά και να διεισδύσει σε βάθος σε κοινωνικά προβλήματα και ανάγκες. Βασικός σκοπός της Κοινωνικής Πολιτικής είναι η κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών. Αξιοποιώντας την κοινωνιολογική ανάλυση κατανοεί το τι συμβαίνει και γιατί, και την οικονομική ανάλυση προκειμένου να διεισδύσει στην παραγωγή και διανομή της ευημερίας. Μελετά την ιστορική πτυχή των ζητημάτων που παρέχει σίγουρη γνώση και πολύτιμη διδαχή. Χρησιμοποιεί πορίσματα ερευνών για την τεκμηρίωση και τεχνικές για τον σχεδιασμό των κοινωνικών πολιτικών ,διαδικασίες απαραίτητες για τη λήψη ορθολογικών, τεκμηριωμένα δίκαιων κοινωνικά αποφάσεων που «προστατεύουν» από πιέσεις πολιτικών, ομάδων συμφερόντων, γραφειοκρατικών και εκλογέων (Dean,2012).

Η κοινωνική ασφάλεια ή προστασία είναι το κυρίαρχο ζητούμενο για τα περισσότερα συστήματα κοινωνικής πολιτικής. Ο πιο σύγχρονος ορισμός για τα συστήματα κοινωνικής προστασίας δίνεται από το ινστιτούτο τοπικής αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα με αυτόν, τα συστήματα κοινωνικής ασφάλειας ή προστασίας αποσκοπούν στην επίτευξη του στόχου της κοινωνικής ασφάλειας, δηλαδή στην προστασία του πληθυσμού από καταστάσεις που επιφέρουν απώλεια ή μείωση των πηγών συντήρησης, στην προληπτική ή επανορθωτική προστασία της υγείας, στην εξασφάλιση απασχόλησης και τη διατήρηση της ικανότητας για εργασία, στην εγγύηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και στην διασφάλιση της δυνατότητας κάθε ατόμου να συμμετέχει ενεργητικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Ο στόχος της κοινωνικής ασφάλειας πολλές φορές συνδέεται με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την αναδιανομή του εισοδήματος και την επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Κεφάλαιο 2^ο: Ευημερία, ανθρώπινες ανάγκες και κοινωνικός αποκλεισμός

2.1 Η έννοια της ευημερίας

Αν η αναδιανομή είναι η πεμπουσία της Κοινωνικής Πολιτικής, η κοινωνική ευημερία είναι ο λόγος ύπαρξης της. Κοινωνική Πολιτική σημαίνει προαγωγή και διανομή ευημερίας ατόμων, οικογενειών, κοινοτήτων, κοινωνιών, σημαίνει κοινωνική ευημερία. Η Κοινωνική πολιτική προσδιορίζεται ως μία «διαδικασία όπου η ευημερία μεγιστοποιείται και η δυστυχία ελαχιστοποιείται» (Fitzpatrick, 2001). Η Κοινωνική Πολιτική επιδιώκει να εγγυηθεί πόρους και πρόσβαση –εισόδημα, υπηρεσίες, ευκαιρίες- σε ένα επίπεδο που θεωρητικά διασφαλίζει ένα ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο ευημερίας (Βενιέρης,2015).

Η έννοια της ευημερίας είναι διαφορούμενη διότι ενσωματώνει διάφορες πτυχές που εκτείνονται από την απλή κάλυψη των ατομικών αναγκών έως την ανάπτυξη ολόκληρων κοινωνιών, από την εξασφάλιση της επιβίωσης έως την προστασία από την φτώχεια, από την ατομική ευτυχία έως την προαγωγή του κοινού καλού, από το ατομικό δικαίωμα για ελευθερία έως το κοινωνικό δικαίωμα για ισότητα (Pinker, 1979)

Η ευημερία περιλαμβάνει τρεις αλληλένδετες μορφές. Την ατομική ευημερία, η οποία αφορά στο ατομικό καλό ενός συγκεκριμένου ατόμου, την συλλογική ευημερία, η οποία αφορά στο συλλογικό καλό των μελών μίας κοινωνικής ομάδας και την κοινωνική ευημερία, που αφορά στην ενδυνάμωση της ευημερίας μέσω της οργανωμένης κοινωνίας, μέσω των κοινωνικών ρυθμίσεων της πολιτείας. Κοινωνική ευημερία είναι η συστηματική προαγωγή ευημερίας μέσω των κοινωνικών πολιτικών και των θεσμών του κράτους ευημερίας (Βενιέρης, 2015)

Σύμφωνα με τον Marshall (1965) ευημερία σημαίνει υποστήριξη στους αδύναμους και στοχεύει στην αποκατάσταση ή την προσαρμογή συνθηκών που δεν δύναται να αλλάξουν. Αποφέρει τις μέγιστες εφικτές δυνατότητες ατομικής ανεξαρτησίας και κοινωνικής συμμετοχής, με απώτερο στόχο να αναδειχθούν οι προσωπικές δεξιότητες, να ενδυναμωθούν οι κοινωνικές σχέσεις, να αναπτυχθεί ένα αίσθημα αυτοσεβασμού και αυτοπεποίθησης

Η Μαρσαλιανή προσέγγιση αντικατοπτρίζει την αγγλοσαξονική παράδοση και συνδέει την ευημερία με την κάλυψη των εξατομικευμένων αναγκών την ατομικής ευημερίας και της κοινωνικής φροντίδας. Πρόκειται για ένα συνδυασμό προσωπικών παροχών σε είδος και σε χρήμα , σε υπηρεσίες και επιδόματα που απευθύνονται σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως παιδιά, ηλικιωμένοι και άτομα με ειδικές ανάγκες (Alcock, 2004).

Η συστηματική αποτύπωση της έννοιας και κυρίως του πολιτικού περιεχομένου της ευημερίας έγινε στη Βρετανία από τον William Beveridge μέσα στη δίνη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Σύμφωνα με την Έκθεση του η Κοινωνική Πολιτική πρέπει να αγωνιστεί για την καταπολέμηση «πέντε γιγαντιαίων διαβόλων» : της ανθρώπινης Ανάγκης με την οποία η Κοινωνική Πολιτική άμεσα αναμειγνύεται, της Αρρώστιας , η οποία συχνά προκαλεί αυτή την Ανάγκη και επιφέρει και πολλά άλλα προβλήματα, της Άγνοιας την οποία δεν αντέχει καμία δημοκρατία μεταξύ των πολιτών της, της Φτώχειας , αποτέλεσμα κυρίως της τυχαίας κατανομής της βιομηχανίας και του πληθυσμού, και της Οκνηρίας, η οποία καταστρέφει τον πλούτο και διαφθείρει τον άνθρωπο ανεξάρτητα από το επίπεδο ικανοποίησης των αναγκών του (Beveridge, 1942).

2.2 Κράτος ευημερίας

Το κράτος πρόνοιας είναι μια μορφή οργάνωσης του κράτους που έχει προκύψει στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες με τις ελεύθερες οικονομίες αγοράς στον εικοστό αιώνα. Το βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του είναι η επέμβαση του στις οικονομικές και βιομηχανικές σχέσεις, προκειμένου να καθιερωθεί η ισότητα της ευκαιρίας μεταξύ ατόμων και κοινωνικών ομάδων και έτσι να εξασφαλισθούν τα μέσα μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης για τα άτομα και τις ομάδες.

Ο όρος «κράτος ευημερίας» παραπέμπει στον υπέρτατο κοινωνικό θεσμό των ανεπτυγμένων κοινωνιών, ο οποίος πρέπει να καλύπτει τις βασικές ανάγκες και να εγγυάται το υψηλότερο δυνατό επίπεδο ευημερίας για όλα τα μέλη τους (Wilensky&Llebaux, 1965). Αφορά σε μία σύνθετη και οργανωμένη διαδικασία άσκησης κρατικής δύναμης με σκοπό να εξομαλυνθεί η επίδραση των δυνάμεων της αγοράς, μέσω της εγγύησης ενός ελάχιστου εισοδήματος για όλους τους πολίτες, της μείωσης της ανασφάλειας και της παροχής ενός φάσματος κοινωνικών υπηρεσιών για όλους, ανεξαρτήτως κοινωνικής θέσης ή τάξης (Alcock et al , 2002).

Ο όρος, λοιπόν, κράτος ευημερίας χρησιμοποιείται όταν ένα κράτος εγγυάται « τουλάχιστον ένα επίπεδο θεσμοθετημένων παροχών για την κάλυψη των βασικών οικονομικών και κοινωνικών αναγκών των πολιτών του (Bryson, 1992). Παραπέμπει ευρύτερα στα μέσα με τα οποία το κράτος επιζητεί να διασφαλίσει ελάχιστα επίπεδα ευημερίας, να αναδιανείμει πόρους πέραν των αποφάσεων της αγοράς. Η έννοια χρησιμοποιείται συνήθως σε σχέση με τους κύριους θεσμούς διευθέτησης του μεταπολεμικού κράτους ευημερίας : το εθνικό σύστημα υγείας, το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας, τη δημόσια εκπαίδευση, τον κρατικό ρόλο στην παροχή και χρηματοδότηση στέγης, τις κρατικές υπηρεσίες προσωπικής φροντίδας (Miller, 1999).

2.3 Μοντέλα Κρατών Πρόνοιας

Ιστορικά, η πρώτη ταξινόμηση των μοντέλων ευημερίας ανήκει στην κλασική τυπολογία του Richard Titmuss (1974). Διακρίνουμε δυο κύρια μοντέλα κοινωνικής πολιτικής: το υπολειμματικό, το οποίο βασίζεται στην αντίληψη ότι το κράτος παρεμβαίνει μόνο στις περιπτώσεις που η οικογένεια , η κοινότητα και άλλα άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης , καθώς και ο μηχανισμός της ελεύθερης αγοράς αδυνατούν να καλύψουν τις ανάγκες ατόμων ή συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων. Το υπολειμματικό μοντέλο καλύπτει με επιλεκτικό τρόπο τις κοινωνικές ανάγκες, ενθαρρύνοντας της ατομική πρωτοβουλία και τον ανταγωνισμό. Οι υπηρεσίες παρέχονται σε επιλεγμένα άτομα και ομάδες πληθυσμού με βάση κυρίως τον έλεγχο των συνολικών εισοδημάτων με απώτερο στόχο την εξοικονόμηση πόρων. Ουσιαστικά η συμβολή του κράτους περιορίζεται στην παροχή επιδομάτων. Από την άλλη πλευρά το θεσμικό, αναδιανεμητικό μοντέλο κοινωνική πολιτικής ασκεί κριτική στην ανικανότητα των μηχανισμών της αγοράς να δημιουργήσουν ένα επαρκές πλέγμα συλλογικής κάλυψης. Επικεντρώνεται στην ανάπτυξη θεσμών και μηχανισμών καθολικής κάλυψης και πρόληψης των κοινωνικών προβλημάτων, ώστε να αμβλύνεται ή να μειώνεται ο στιγματισμός των χρηστών (Στασινοπούλου , 2003).

Η πιο ενδελεχής και γνωστή ταξινόμηση των μοντέλων ευημερίας , «των τριών κόσμων του καπιταλισμού της ευημερίας» ανήκει στον Esping- Andersen (1990). Ο Esping- Andersen διακρίνει σε διεθνές επίπεδο το φιλελεύθερο, το κορπορατιστικό και το σοσιαλδημοκρατικό καθεστώς ευημερίας.

Το φιλελεύθερο κοινωνικό κράτος διέπεται από τις αρχές και την φιλοσοφία του υπολειμματικού μοντέλου κράτους πρόνοιας (Στασινοπούλου, 2003). Το φιλελεύθερο κράτος ευημερίας απευθύνεται σε χαμηλά εισοδήματα και την εργατική τάξη, συνδέεται με τον στιγματισμό, προάγει τον ρόλο της αγοράς στην απονομή κοινωνικής δικαιοσύνης και ενθαρρύνει το ρόλο της γυναίκας μέσα στην οικογένεια και όχι στην αγορά εργασίας. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας βασίζονται στην οργάνωση και προσφορά υπηρεσιών στους δικαιούχους και όχι σε χρηματικές παροχές. Το κράτος δρα ως τελευταίο δίκτυο ασφαλείας για την αποφυγή της εξαθλίωσης. Το μοντέλο αυτό χαρακτηρίζεται από χαμηλό βαθμό από-εμπορευματοποίησης, συμπαγή κοινωνική διαστρωμάτωση και κρατική παρέμβαση επικεντρωμένη στην ρύθμιση της αγοράς.

Το κορπορατιστικό κράτος ευημερίας, στο οποίο η αναγνώριση των δικαιωμάτων και οι παροχές λαμβάνουν χώρα ανάλογα με την κοινωνική θέση, συνεπώς ευνοούν κυρίως τις κυρίαρχες τάξεις και όχι την ισότητα. Τα δικαιώματα είναι εγγυημένα από το κράτος αλλά εξαρτιούνται από την αγορά. Η φιλική σχέση του κράτους επέτρεψε την απρόσκοπτη παροχή κοινωνικών δικαιωμάτων με έμφαση στις ασφαλιστικές – άνισες και όχι καθολικές ενιαίες παροχές. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η εκκλησία, ενώ ο θεσμός της οικογένειας αναγνωρίζεται ως βασικός πυλώνας στήριξης της ατομικής και κοινωνικής ευημερίας. Το μοντέλο εφαρμόζεται πρωτίστως στην Γερμανία, Γαλλία, την Ιταλία και την Αυστρία. Τέλος το μοντέλο χαρακτηρίζεται από σχετικό βαθμό από-εμπορευματοποίησης, συμπαγή κοινωνική διαστρωμάτωση και κρατική παρέμβαση εστιασμένη στην ρύθμιση της αγοράς και την ποιότητα με βάση τις επιδόσεις στην αγορά εργασίας.

Το **σοσιαλδημοκρατικό** κράτος ευημερίας, στο οποίο τα κοινωνικά δικαιώματα ταυτίζονται με την αξία της ισότητας και την αρχή της καθολικότητας. Το εν λόγω κοινωνικό σύστημα αναπτύχθηκε στη Σουηδία, τη Νορβηγία, την Φιλανδία και τη Δανία. Επικρατεί η κυρίαρχη αντίληψη των κοινωνικών δικαιωμάτων ως ίσων καθολικών αξιοπρεπών δικαιωμάτων για όλους τους πολίτες. Το δικαίωμα στην εργασία έχει ίσο κύρος με το δικαίωμα στην προστασία του εισοδήματος. Ο θεσμός της παραδοσιακής οικογένειας, κυρίως η γυναίκα και το παιδί, στηρίζεται από το κράτος ευημερίας, ενώ η ατομική ευημερία βασίζεται στην κοινωνική ευημερία. Το μοντέλο αυτό εναρμονίζει και συμφιλιώνει το ρόλο της γυναίκας τόσο την οικογένεια όσο και στην αγορά εργασίας. Το εν λόγω μοντέλο χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό

από-εμπορευματοποίησης, κινητική κοινωνική διαστρωμάτωση και ευρεία κρατική παρέμβαση επικεντρωμένη στην παροχή εξισωτικών κοινωνικών υπηρεσιών και επιδομάτων.

Η ταξινόμηση σε μοντέλα ευημερίας συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση της έννοιας της Κοινωνικής Πολιτικής και των κοινωνικών πολιτικών που αναπτύσσονται σε ολόκληρο τον πλανήτη. Αναδεικνύονται οι ομοιότητες, οι διαφορές, οι αλληλεπιδράσεις, οι στοχεύσεις και οι σκοποί των διαφορετικών συστημάτων κοινωνικής πολιτικής

Η τυπολογία του Esping- Andersen έχει επικριθεί κατά το σκέλος ότι δεν περιλαμβάνει το σύνολο των μεσογειακών χωρών. Το κενό αυτό καλύφθηκε από την τυπολογία του Maurizio Ferrera, ο οποίος διακρίνει επτά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του νοτιοευρωπαϊκού κοινωνικού κράτους: α) βαρύνουσα σημασία των εισοδηματικών μεταβιβάσεων (ακραία εκδοχή του επιδοματοκεντρικού μοντέλου), β) μη ισόρροπη κατανομή της προστασίας σε όλο το φάσμα των κινδύνων (υπερπροστασία προς τον κίνδυνο του γήρατος και υπανάπτυξη οικογενειακών παροχών και στεγαστικής πολιτικής), γ) δημιουργία Εθνικού Συστήματος Υγείας (Ε.Σ.Υ.) καθολικής κάλυψης εμπνευσμένο από Βρετανικό μοντέλο γεγονός που έρχεται σε αντίφαση με την ασφαλιστική κάλυψη, η οποία χαρακτηρίζεται από θεσμικό κατακερματισμό στη βάση επαγγέλματος, δ) χαμηλός βαθμός διεϊσδυσης του κράτους στη προνοιακή σφαίρα, ε) έμμονη και ανθεκτική εκδήλωση «θεσμική ευνοιοκρατίας» αν όχι απροκάλυπτης πελατειακής συμπεριφοράς, στ) χαμηλή αποδοτικότητα των υπηρεσιών και ζ) ιδιαίτερα ανομοιόμορφη κατανομή βαρών στις διάφορες επαγγελματικές ομάδες λόγω ανομοιογένειας του θεσμικού πλαισίου

2.4 Ανθρώπινες Ανάγκες

Οι ανθρώπινες ανάγκες ποικίλλουν από άτομο σε άτομο, από κοινωνία σε κοινωνία και από εποχή σε εποχή. Καθώς μεγαλώνει ο άνθρωπος διαπιστώνει ότι οι συνθήκες ζωής του αλλάζουν, ο κόσμος αλλάζει και συνεπώς πρέπει να επινοήσει τρόπους να ικανοποιήσει τις ανάγκες του κάτω από διαφορετικές οικονομικές, κοινωνικές και ψυχολογικές συνθήκες.

Ο Κωνσταντίνος Κρεμαλής στο βιβλίο του «Το δικαίωμα του ατόμου για κοινωνική πρόνοια», στο ευρύτερο πλαίσιο το δικαίου της κοινωνικής πρόνοιας αναφέρει ότι: «η ανάγκη είναι η

πραγματική κατάσταση ενός ατόμου που στερείται κατά τρόπο απόλυτο ή σχετικό, τους πόρους για να συντηρηθεί ή τα μέσα για να αντιμετωπίσει ορισμένους κινδύνους».

Η έννοια της ανάγκης προσεγγίζεται είτε με «απόλυτους» είτε με «σχετικούς» όρους. Η απόλυτη ανάγκη αναφέρεται στην κάλυψη βασικών ανθρώπινων αναγκών και η κάλυψή της αφορά στην ανθρώπινη επιβίωση σε κάθε κοινωνία. Η σχετική ανάγκη αφορά στην κάλυψη σύνθετων και δευτερευόντων αναγκών, όπως αυτές διαμορφώνονται σύμφωνα με τα κοινωνικοοικονομικά πρότυπα.

Οι βιολογικές ανάγκες όπως η τροφή ή ο ύπνος είναι θεμελιώδεις για τη διατήρηση της ζωής και είναι κοινές στον άνθρωπο και σε όλα τα ζωντανά πλάσματα. Μπορεί να είναι περιορισμένες σε αριθμό, είναι όμως καθοριστικές για την συμπεριφορά του ατόμου.

Κοινωνικές ανάγκες είναι οι ανάγκες οι οποίες δεν μπορούν να ικανοποιηθούν από την οικογένεια ή από την αγορά και συνεπώς αναγνωρίζονται ότι εμπίπτουν στη συλλογική ευθύνη και στην αρχή της κοινωνικής αμοιβαιότητας. Με λίγα λόγια, η αναγνώριση της ύπαρξης των θεμελιωδών βασικών αναγκών συνδέεται με την αναγνώριση της αναγκαιότητας για την συλλογική κάλυψή τους μέσω των κοινωνικών δικαιωμάτων .

Η διαφορά μεταξύ των βιολογικών και των κοινωνικών αναγκών δεν είναι ευδιάκριτη. Παράδειγμα, αρκετές φορές ο άνθρωπος πίνει ή τρώει για να κοινωνικοποιηθεί, να αναπτύξει φιλίες και γνωριμίες και όχι για να καλύψει την βασική ανάγκη της επιβίωσής του. Επιπλέον, είναι δύσκολο να τεθούν όρια και προτεραιότητες σχετικά με το ποιες ανάγκες πρέπει να ικανοποιηθούν και ποιες όχι, εφόσον δεν είναι επιθυμητή η κάλυψη όλων των αναγκών με μία δεδομένη χρονική στιγμή.

Μία άλλη σημαντική διάσταση της έννοιας της ανάγκης είναι κατά πόσο το άτομο αναγνωρίζει ή όχι τις πραγματικές ανάγκες. Το ζήτημα γίνεται πιο σύνθετο όταν η έννοια της ανάγκης έρχεται σε αντιπαράθεση με την έννοια της επιθυμίας. Επιθυμία κυρίως είναι μια ψυχολογική κατάσταση ενώ ανάγκη αναφέρονται σε πραγματικά γεγονότα αλλά πολλές φορές η ειδοποιός διαφορά είναι δυσδιάκριτη. Αποτελεί κοινή πεποίθηση ότι η ανάγκη πρέπει να ικανοποιείται, διότι μία ανικανοποίητη ανάγκη έχει συνέπειες για το ίδιο το άτομο αλλά και για την κοινωνία. Αντίθετα μία ανεκπλήρωτη επιθυμία δεν θεωρείται ότι έχει ουσιαστικές αρνητικές συνέπειες.

Ωστόσο, σύμφωνα με τον ανθρωπιστή ψυχολόγο Abraham Maslow, οι δράσεις των ανθρώπων ωθούνται από κίνητρα με σκοπό να ικανοποιηθούν συγκεκριμένες ανάγκες. Σύστησε την έννοια της ιεράρχησης των ανθρώπινων αναγκών, η οποία υποδεικνύει ότι οι άνθρωποι επιδιώκουν πρωτίστως στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών πριν προχωρήσουν στην ικανοποίηση άλλων πιο σύνθετων αναγκών.

Στα κατώτερα επίπεδα της πυραμίδας βρίσκονται οι βασικότερες ανθρώπινες ανάγκες, ενώ οι πιο σύνθετες ανάγκες εντοπίζονται στην κορυφή της πυραμίδας. Οι ανάγκες της βάσης της πυραμίδας του Maslow αποτελούν τις φυσιολογικές/βιολογικές ανθρώπινες ανάγκες, συμπεριλαμβάνοντας την ανάγκη για τροφή, νερό, ύπνο, και θέρμανση. Από την στιγμή που ικανοποιούνται οι συγκεκριμένες ανάγκες οι άνθρωποι κινούνται προς το επόμενο επίπεδο αναγκών, που συμπεριλαμβάνουν τις ανάγκες για ασφάλεια και προστασία.

Καθώς οι άνθρωποι κινούνται προς την κορυφή της πυραμίδας, οι ανάγκες καθίστανται ολοένα και περισσότερο ψυχολογικές και κοινωνικές. Η ανάγκη για αγάπη, φιλία και οικειότητα καθίσταται σημαντική, ενώ η ανάγκη για προσωπική/κοινωνική αποδοχή και για αισθήματα επιτυχίας αποκτούν προτεραιότητα. Ο Maslow προσέδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην έννοια της αυτοπραγμάτωσης, που αποτελεί μία διαδικασία πλήρους ωρίμανσης και ανάπτυξης του ατόμου με στόχο να αξιοποιηθούν οι πλήρεις δυνατότητές του.

Ο Maslow υποστηρίζει ότι πρέπει πρώτα να ικανοποιηθούν οι ανάγκες που βρίσκονται στο πρώτο επίπεδο και μετά να προχωρήσει προς το δεύτερο κ.ο.κ.. όπως απεικονίζεται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα.

Εκτός από την ψυχολογία, ασχολήθηκαν με το θέμα των ανθρώπινων αναγκών και η κοινωνική και η πολιτική επιστήμη. Ο Μαρξ ασχολήθηκε με τις οικονομικές ανάγκες του ανθρώπου και την ικανοποίησή τους. Η γενική θέση του Μαρξ είναι ότι η εργατική τάξη έχει δεινοπαθήσει από τη βιομηχανική οργάνωση και αποσκοπούσε στη κατάργηση της εκμετάλλευσης των εργαζομένων και στην κοινωνική δικαιοσύνη.

Η Margaret Mead, ως κοινωνική ανθρωπολόγος, τονίζει τη σημασία που ασκεί το κοινωνικό περιβάλλον και οι αξίες του πολιτισμού για τους τρόπους και τις μορφές ικανοποίησης των αναγκών του ανθρώπου.

Επίσης από την πλευρά της κοινωνικής πολιτικής, ο Bradshaw θεωρεί ότι η έννοια της κοινωνικής ανάγκης είναι σύνθετη. Ταξινόμησε τις ανάγκες στις κάτωθι κατηγορίες:

1. Τις κανονιστικές ανάγκες, οι οποίες αναγνωρίζονται βάσει των κανόνων που τίθενται από ειδικούς. Τα επίπεδα των επιδομάτων για παράδειγμα θα πρέπει να καθορίζονται βάσει κάποιων κριτηρίων.

2. Τις συγκριτικές ανάγκες , οι οποίες αφορούν προβλήματα που αναδύονται από την σύγκριση ατόμων με άλλα που δεν αντιμετωπίζουν ανάγκη. Μία από τις πιο συνηθισμένες χρήσεις αυτής της προσέγγισης είναι η σύγκριση κοινωνικών προβλημάτων σε διαφορετικές περιοχές με σκοπό να καθοριστεί ποια περιοχή θεωρείται περισσότερο στερημένη.
3. Την ανάγκη την οποία βιώνει το άτομο και αναφέρεται στην επιθυμία του ατόμου και η οποία ενδεχομένως να μην εκφραστεί.
4. Την εκπεφρασμένη ανάγκη και αναφέρεται στους ανθρώπους που εκφράζουν την ανάγκη τους. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις των ατόμων που αιτούνται για παροχή υπηρεσιών.

Η Κοινωνική Πολιτική επιδιώκει τη κάλυψη της κοινωνικής ανάγκης. Ο Doyal και ο Gough (1990) διακρίνουν δυο κατηγορίες βασικών ανθρώπινων αναγκών: την ανάγκη για υγεία και την ανάγκη για επιβίωση και αναπαραγωγή. Η ικανοποίηση των βασικών αναγκών είναι κρίσιμη για την αποφυγή «κοινωνικών και ατομικών διαταραχών». Η καθολική αναγνώριση των βασικών αναγκών υποδηλώνει ότι όλες οι κοινωνίες θα εφαρμόσουν κοινωνικές πολιτικές μέσα από τις οποίες θα ικανοποιούνται οι ανάγκες έως ένα βαθμό, έτσι ώστε να αποφευχθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός.

2.5 Κοινωνικός αποκλεισμός

Στο επίκεντρο της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού τίθεται η αδυναμία άσκησης των κοινωνικών, πολιτισμικών και πολιτικών δικαιωμάτων και η διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής (Σ. Ρομπόλη/Κ. Δημουλά, 1998).

Κοινωνικός αποκλεισμός δεν σημαίνει μόνο έλλειψη εισοδήματος και παραγωγικών πόρων για την εξασφάλιση ελαχίστων ορίων αξιοπρεπούς διαβίωσης, αλλά και η περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγειονομικής περίθαλψης, η έλλειψη στέγης, το επισφαλές περιβάλλον, οι κοινωνικές διακρίσεις και, εν τέλει, η αδυναμία συμμετοχής στις

διαδικασίες λήψης αποφάσεων στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή, ιδίως έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης και «απόδρασης» από τη φτώχεια.

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού αναφέρεται αφ' ενός σε μία περιγραφή μιας κατάστασης όπου χαρακτηρίζεται από την μειονεξία και τις αρνητικές επιπτώσεις διαφόρων καταστάσεων του βίου. Αναφέρεται αφ' ετέρου, σε μία διαδικασία μέσω της οποίας τα μέλη μιας κοινωνίας αποστασιοποιούνται από αυτήν, ή καλύτερα, αντιμετωπίζουν εμπόδια στην προσπάθειά τους να καρπωθούν τα οφέλη που απορρέουν από τη συμμετοχή σε μία σύγχρονη κοινωνία (Γεώργιας, 2006).

Τα κύρια στοιχεία της έννοιας του αποκλεισμού είναι: ο πολυδιάστατος χαρακτήρας των αποστερήσεων που οδηγούν στον αποκλεισμό, η μακρόχρονη διάρκεια, η επικέντρωσή τους σε ορισμένες περιοχές ή συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, ανάμεσά τους και οι μετανάστες και οι πρόσφυγες και η αντίστασή της σε παραδοσιακές κοινωνικές πολιτικές. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οδηγεί στην περιθωριοποίηση των ατόμων. Εκδηλώνεται στην εκπαίδευση, στην αποβιομηχάνιση ορισμένων περιοχών λόγω οικονομικής κρίσης, στις δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας, αλλά και στις προσφερόμενες κοινωνικές υπηρεσίες (Φέρωνας, 2004).

Η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί πρόκληση για τον δυτικό κόσμο και δημιουργεί νέες προκλήσεις στην κοινωνική πολιτική. Για την αντιμετώπισή του απαιτείται η ενίσχυση των προνοιακών παρεμβάσεων (Κοντιάδης, Απίστουλας, 2006,) μέσω των οποίων επιδιώκεται η κοινωνική ένταξη των ληπτών στην αγορά εργασίας και ευρύτερα στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό.

Στο πλαίσιο αυτό, η ατομική ευθύνη παίζει καθοριστικό ρόλο, αλλά εξαρτάται και από τον ρόλο που το ίδιο το σύστημα κοινωνικής πολιτικής αναλαμβάνει ως προς την παρακίνηση των υποψήφιων χρηστών (Σκαμνάκης, 2003). Τα συστήματα λοιπόν της σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής θα πρέπει να προσφέρουν τις προϋποθέσεις εκείνες που μπορούν να κρατήσουν το άτομο μακριά από το πεδίο του αποκλεισμού και της απομόνωσης. Οι κρατικές παρεμβάσεις θα πρέπει να εντοπίζονται κυρίως στο εγχείρημα να αποφευχθεί η καθήλωση στο φαύλο κύκλο της επιδοματικής εξάρτησης, στη λεγόμενη παγίδα της φτώχειας που ανακυκλώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό και εγκλιματίζει τους λήπτες ελάχιστων παροχών σε ένα καθεστώς «ασφαλούς απομάκρυνσης» από τη συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ζωή (Κοντιάδης,

Απίστουλας, 2006). Θα πρέπει λοιπόν η κοινωνική πολιτική να άρει τις συνθήκες εκείνες που μπορεί να οδηγήσουν και να εγκλωβίσουν άτομα ή ομάδες πληθυσμού σε προσωρινή ή μόνιμη απομάκρυνση από το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Κεφάλαιο 3ο Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και η άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής

3.1 Ο διευρυμένος ρόλος των ΟΤΑ

Ο διαρκώς διευρυμένος ρόλος των ΟΤΑ, συμπεριέλαβε κυρίως από την δεκαετία του '90 και έπειτα, και το πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με την αρχή της εγγύτητας βρίσκονται πιο κοντά στον πολίτη και στο πεδίο ανάδυσης των κοινωνικών προβλημάτων και άρα δυνητικά βέλτιστου χειρισμού των απτών προβλημάτων κοινωνικής φύσεως. Διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων του πολίτη και στην κάλυψη των καθημερινών του αναγκών, οι οποίες διαρκώς διογκώνονται. Το γεγονός αυτό προσφέρει στην Τοπική Αυτοδιοίκηση σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα, έναντι άλλων πολιτικο-διοικητικών επιπέδων, σε θέματα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση μεταξύ των φορέων δημόσιας δράσης για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

Επιπλέον, οφείλουν να διαμορφώσουν ένα κοινωνικό προφίλ το οποίο ο πολίτης έχει ανάγκη να αντικρύσει. Ο πολίτης γίνεται το επίκεντρο και όλοι οι διαθέσιμοι πόροι πρέπει να επιστρατεύονται για την καλύτερη και ποιοτικότερη εξυπηρέτηση του πολίτη.

Με το νέο κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων είναι έκδηλη η προσπάθεια για συστηματοποίηση και εξορθολογισμό στο πλαίσιο της ενίσχυσης του κοινωνικού ρόλου των ΟΤΑ εισάγεται ένα πλέγμα διατάξεων, και σε άλλα σημεία του κώδικα που τους επιτρέπει ν' αναλάβουν πρωτοβουλίες κοινωνικού χαρακτήρα.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις καλείται να αναπτύξει στρατηγική φροντίδας εστιασμένη σε συστηματική έρευνα και σχεδιασμό, να αναλάβει το συντονισμό των παρεμβάσεων, να αναπτύξει δίκτυα συνεργασίας, να αναπροσδιορίσει το περιεχόμενο των κοινωνικών υπηρεσιών και να αναπτύξει ένα σύστημα ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Σε όλα τα παραπάνω, κλειδί αποτελεί η συμμετοχή και ενδυνάμωση των χρηστών, η ενεργοποίηση εθελοντών και η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.

Στη δύσκολη οικονομική και κοινωνική συγκυρία που βιώνουμε, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ειδικότερα οι Δήμοι λόγω της αρχής της εγγύτητας τους με τον πολίτη, οι κοινωνικο-οικονομικές ανακατατάξεις και η ενεργοποίηση νέων μορφών κοινωνικής αλληλεγγύης νοσηματοδοτούν και εμπλουτίζουν τις παραδοσιακές αντιλήψεις για τις παρεμβάσεις του συστήματος κοινωνικής προστασίας, σηματοδοτώντας παράλληλα ένα νέο κοινωνικό ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο άσκησης της αρμοδιότητάς της για κοινωνική πολιτική.

3.2 Το θεσμικό πλαίσιο

Με το Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α' /2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» διαμορφώνεται ένα νέο πλαίσιο ανάπτυξης της Τοπικής Διακυβέρνησης μέσω των αιρετών Περιφερειών και των νέων, ισχυροποιημένων Ο.Τ.Α. Α' βαθμού.

Οι ρυθμίσεις του νόμου 3852/2010 στοχεύουν να εξασφαλίσουν για τη σύγχρονη αυτοδιοίκηση το χαρακτήρα: α) της χρηστής διακυβέρνησης, β) της εποπτείας και του ελέγχου, γ) της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, δ) της ενίσχυσης του ρόλου και των δικαιωμάτων του πολίτη, ε) τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στ) της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 75 του Ν.3463/2006: «Οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας». Ειδικότερα για τον Τομέα Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης το έργο και οι αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης σύμφωνα με το νέο κώδικα δήμων και κοινοτήτων διευρύνονται και περιλαμβάνονται τα κάτωθι:

- 1.** Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας

φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.

2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.
3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα.
4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.
5. Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

Ωστόσο, σημαντικές νομοθετικές ρυθμίσεις για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής από την τοπική αυτοδιοίκηση περιλαμβάνονταν και σε παλιότερα νομοθετήματα.. Ο Νόμος 2646/1998 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας, διέκρινε το ρόλο των ΟΤΑ στο πεδίο άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Επίσης, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2003-2005 εντάσσει τους ΟΤΑ σε περίοπτη θέση στο συνολικότερο στρατηγικό σχεδιασμό παρατηρώντας ότι «είναι κρίσιμης σημασίας η κοινωνική υποδομή σε τοπικό επίπεδο η οποία θα έρχεται σε επαφή με τα άτομα σε αποκλεισμό, θα έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει τα προβλήματα τους με εξατομικευμένο τρόπο, να διαγνώσει τη ρίζα του

προβλήματος και να κατευθύνει τον ενδιαφερόμενο εκεί όπου θα υπάρξει το μέγιστο αποτέλεσμα». Η ανάπτυξη της κοινωνικής υποδομής σε τοπικό επίπεδο είναι αναγκαίο να γίνει, διότι, όπως τονίζει το ίδιο το Σχέδιο, το μείζον πρόβλημα στην υλοποίηση των δράσεων κατά του αποκλεισμού αφορά τα σημεία επαφής μεταξύ του ατόμου σε κίνδυνο αποκλεισμού και των φορέων που αναλαμβάνουν τη χορήγηση των υπηρεσιών.

Οι ΟΤΑ έχουν θεσμικά τη δυνατότητα να διαχειρίζονται οργανωτικο-λειτουργικά το ευρύτατο, πλέον, αυτό πλαίσιο κοινωνικών δράσεων είτε με τη σύσταση αυτοτελών νομικών προσώπων (Ν.Π.Δ.Δ. ή Ν.Π.Ι.Δ., δηλαδή Δημοτικής Επιχείρησης ή Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρίας κατά τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις του Ν. 2072/92 άρθρο 11 παρ. 3) είτε με τη συγκρότηση Κοινωνικής Υπηρεσίας δια του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας, κατά τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις του νόμου 1188/81. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση η οργανική μονάδα αναπτύσσει τις δραστηριότητες εκείνες που δεν καλύπτονται από τα Νομικά Πρόσωπα ειδικών σκοπών π.χ. συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες πληροφόρησης, εκτέλεση προγραμμάτων κ.λπ. ενώ οι δαπάνες της καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του Δήμου.

Κεφάλαιο 4^ο Αποτύπωση υφιστάμενης κατάσταση Δήμου Αγράφων

4.1 Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά

Ο Δήμος Αγράφων έχει συνολική έκταση 920,34 τ. χλμ. και αποτελεί το 53% του Νομού Ευρυτανίας. Είναι δήμος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ο οποίος συστάθηκε το 2011 από τη συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Αγράφων, Απεραντίων, Ασπροποτάμου, Βίνιανης και Φραγκίστας, βάσει των διατάξεων του «Καλλικράτη». Έδρα του δήμου είναι το Κερασοχώρι. Απλώνεται στο νότιο τμήμα των Αγράφων, από τα οποία έλαβε και την ονομασία του. Συνορεύει με τις Περιφερειακές Ενότητες Καρδίτσας και Αιτωλοακαρνανίας. Αποτελεί έναν από τους πλέον ορεινούς δήμους όλης της χώρας και οι οικισμοί του είναι αποκλειστικά χωριά. Ο Δήμος Αγράφων αποτελείται από πέντε (5) Δημοτικές Ενότητες, τριάντα δύο (32) Τοπικές Κοινότητες και εκατόν εξήντα (160) οικισμούς, οι οποίοι είναι διασκορπισμένοι και οι χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ τους είναι τεράστιες, ενώ οι δύσκολες καιρικές συνθήκες που επικρατούν σχεδόν καθ' όλη την διάρκεια του έτους, με εξαίρεση τους καλοκαιρινούς μήνες, δυσχεραίνουν συχνά την οδική πρόσβαση κυρίως στην Δημοτική Ενότητα Αγράφων στην οποία ολόκληρο το οδικό δίκτυο είναι χωμάτινο.

4.2 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2011, ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε **13.529** κατοίκους. Οι δημοτικές ενότητες του Δήμου Αγράφων εμφανίζουν ποσοστιαία μείωση αντίστοιχη για κάθε Δημοτική Ενότητα που παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Ενώ αύξηση παρουσιάζεται σε όλες τις Δημοτικές Ενότητες εκτός αυτής των Αγράφων όπου παρουσιάζει μείωση, κατά την απογραφή του 2011. Η αύξηση του πληθυσμού κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών κλιμακώνεται λόγω του τουρισμού.

Α/	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΠΟΓΡΑΦΗ (κάτοικοι)	ΑΠΟΓΡΑΦΗ (κάτοικοι)	ΑΠΟΓΡΑΦΗ (κάτοικοι)	ΑΠΟΓΡΑΦΗ (κάτοικοι)	ΡΥΘΜΟΣ (r, %)	ΡΥΘΜΟΣ (r, %)	ΡΥΘΜΟΣ (r, %)
1	Δ.Ε. ΑΓΡΑΦΩΝ	1.261	1.012	3.691	3.209	-21,76	138,14	-13,90
2	Δ.Ε. ΑΠΕΡΑΝΤΙΩΝ	4.588	2.278	3.213	3.293	-67,62	34,99	2,46
3	Δ.Ε.	2.465	2.203	2.729	2.730	-11,17	21,64	0,04
4	Δ.Ε. ΒΙΝΙΑΝΗΣ	1.617	1.393	1.438	1.746	-14,80	3,18	19,60
5	Δ.Ε. ΦΡΑΓΚΙΣΤΑΣ	2.565	2.141	2.533	2.551	-17,91	16,96	0,71

Πηγή: ΕΣΥΕ Στοιχεία απογραφών 1981,
1991, 2001, 2011

4.3 Οργανωτική Δομή

Η ψήφιση του νόμου 3852/2010, «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α/7-6-2010), σήμανε την έναρξη μιας ευρείας μεταρρύθμισης, με την οποία θεσπίζονται από 1-1-2011 δομικές αλλαγές μεγάλης έκτασης στη διοικητική οργάνωση της χώρας.

Ο ανασχεδιασμός των επιπέδων διοίκησης συνοδεύεται από εκτεταμένη μεταφορά αρμοδιοτήτων κυρίως στους Δήμους χωρίς όμως τους απαραίτητους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους. Κατά συνέπεια οι Δήμοι μη έχοντας τους κατάλληλους πόρους αδυνατούν να εφαρμόσουν τις αυξημένες αρμοδιότητες και κατ' επέκταση δεν μπορούν να καλύψουν τις ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες των πολιτών.

Σύμφωνα με το Οργανισμό Εσωτερικών Υπηρεσιών (ΟΕΥ), στο Δήμο Αγράφων απασχολούνται σαράντα δύο (42) μόνιμοι υπάλληλοι, ήτοι:

- 1 ΠΕ Διοικητικός Οικονομικός

- 3 ΠΕ Πολιτικούς Μηχανικούς
- 1 ΤΕ Γεωπονίας
- 1 ΤΕ Διοικητικού Λογιστικού
- 1 ΤΕ Βρεφονηπιοκόμο
- 6 ΔΕ Διοικητικούς, (εκ των οποίων η μια έχει πάρει άδεια πέντε ετών άνευ αποδοχών και οι 2 είναι υπάλληλοι μαθητικής εστίας στην Τ.Κ. Κερασοχωρίου και στην Τ.Κ. Γρανίτσας)
- 1 ΤΕ Διεκπεραίωσης Πολιτών
- 4 ΔΕ Διεκπεραίωσης Πολιτών
- 2 ΔΕ οδηγών
- 1 ΔΕ χειριστή
- 7 ΥΕ εργατών
- 3 ΔΕ Διοικητικούς και 1 ΥΕ Εργάτης (με προσωρινή πρόσληψη δηλαδή με τους προσωρινούς πίνακες ΑΣΕΠ, λόγω της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας, δεν έχουν εκδοθεί οι ατομικές πράξεις)
- 11 ΥΕ Καθαρίστριες σχολικών μονάδων Δήμου

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω δεδομένα γίνεται σαφές ότι το προσωπικό του Δήμου είναι ανεπαρκές για να εκτελέσει τις μεταφερόμενες αρμοδιότητες. Το ήδη υπάρχον προσωπικό δεν έχει εξειδικευμένες γνώσεις και δεν έχει τα απαραίτητα εφόδια (κουλτούρα, εκπαίδευση) να ανταποκριθεί στο συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό περιβάλλον της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στο Δήμο Αγράφων δεν λειτουργεί Κοινωνική Υπηρεσία. Σύμφωνα με το άρθρο 95 του Ν. 3852/2010 περί άσκησης πρόσθετων αρμοδιοτήτων από τους δήμους ορίζεται : αν σε δήμους του ίδιου νομού, δεν υφίστανται υπηρεσίες, με επάρκεια υλικοτεχνικής υποδομής και προσωπικού, προς άσκηση των πρόσθετων αρμοδιοτήτων που απονέμονται σε αυτούς με το άρθρο 94,

περιλαμβανομένων και των τεχνικών υπηρεσιών, για τις σχετικές αρμοδιότητες παρέχεται, υποχρεωτικώς, διοικητική υποστήριξη από το δήμο της έδρας του νομού ή από άλλο εγγύτερο δήμο, όπως αυτός ορίζεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, η οποία εκδίδεται μέχρι 31.10.2010. Διοικητική υποστήριξη για την άσκηση των αρμοδιοτήτων των προηγούμενων παραγράφων από το δήμο της έδρας του νομού παρέχεται μέχρι 31.12.2012, ημερομηνία η οποία παρατέθηκε έως την 31-12-2016 αναφορικά με τα βιβλιάρια των ανασφαλιστών και τα προνοιακά προγράμματα. Μέχρι την ίδια ημερομηνία οι λοιποί δήμοι του ίδιου νομού υποχρεούνται να έχουν οργανώσει αντίστοιχες υπηρεσιακές μονάδες. Ως εκ τούτου παρέχεται στο Δήμο Αγράφων διοικητική υποστήριξη από το Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του όμορου Δήμου Καρπενησίου.

Οι δράσεις κοινωνικής πολιτικής που ασκούνται από την Κοινωνική Υπηρεσία του όμορου Δήμου Καρπενησίου αποτυπώνονται αναλυτικά παρακάτω:

- Συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη των ενηλίκων πολιτών σε δυσκολίες της προσωπικής ή οικογενειακής τους ζωής.
- Κοινωνική στήριξη των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων. Διανομή οικονομικών βοηθημάτων σε ενδεείς κατόπιν πάντα σχετικής Κοινωνικής Έρευνας.
- Διενέργεια Κοινωνικών Ερευνών συνήθως κατόπιν σχετικής Εισαγγελικής Εντολής.
- Ενημέρωση για κοινωνικοπρονοιακά θέματα και δικαιώματα των πολιτών – παραπομπή στις αρμόδιες Υπηρεσίες

Σύμφωνα με την από 30-8-2016 του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Δ. Καρπενησίου συγκεντρωτική κατάσταση πληρωμών ανά επίδομα οι δικαιούχοι επιδομάτων για το Δήμο Αγράφων απεικονίζονται αναλυτικά στον κάτωθι πίνακα :

Συγκεντρωτική κατάσταση πληρωμών ανά επίδομα δικαιούχων Δήμου Αγράφων

Τύπος επιδόματος	Δικαιούχοι	Πληρωμές
Επίδομα Τυφλότητας	33	23.892,00€
Επίδομα σε κωφάλαλα άτομα	8	5.792,00€
Επίδομα κίνησης σε παραπ./τετραπ./ακρωτηρ.	2	660,00€
Ενίσχυση ατόμων με ανάγκες βαριάς αναπηρίας	16	10.016,00€
Επίδομα βαριάς νοητικής καθυστέρησης	16	16.864,00€
Επίδομα αιματολογικών νοσημάτων	4	4.236,00€
Επίδομα απροστάτευτων παιδιών	5	440,20€
Σύνολο	84	61.900,20€

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι οι δικαιούχοι προνοιακών επιδομάτων του Δήμου Αγράφων προκειμένου να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους υποχρεούνται να μεταβούν από τον τόπο διαμονής τους στην έδρα της Κοινωνικής Υπηρεσίας στο Καρπενήσι. Γεγονός που συνεπάγεται κόστος σε χρήμα και χρόνο. Υπολογίζεται ότι κατά προσέγγιση ο ελάχιστος χρόνος μετάβασης από την πλησιέστερη περιοχή είναι περίπου μία ώρα και ο μέγιστος χρόνος από την πιο απομακρυσμένη περιοχή του Δήμου Αγράφων φτάνει δύομισι 2 ½ ώρες. Επιπλέον, οι συγκοινωνιακές υπηρεσίες

δεν καλύπτουν καθ' όλη την διάρκεια του έτους ένα σημαντικό αριθμό των κατοίκων διότι κατά τους χειμερινούς μήνες πολλά δρομολόγια του υπεραστικού ΚΤΕΛ Ν. Ευρυτανίας συρρικνώνονται.

Επιπροσθέτως, όταν παρίσταται ανάγκη να μεταβούν οι υπάλληλοι της Κοινωνικής Υπηρεσίας στο Δήμο Αγράφων για επιτόπιο έλεγχο και να διενεργήσουν αυτοψία για περιπτώσεις που χρήζουν κοινωνικής μέριμνας και φροντίδας παρατηρείται κάποιου είδους χρονοκαθυστέρηση λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών και αδυναμία άμεσης και έγκαιρης συνεννόησης των εμπλεκόμενων φορέων. Σημειώνεται ότι ο δήμος Αγράφων σε αυτή την περίπτωση είναι υποχρεωμένος να διαθέσει υπηρεσιακό όχημα και οδηγό για την μεταφορά των υπαλλήλων από και προς την Κοινωνική Υπηρεσία Καρπενησίου. Η κωλυσιεργία οφείλεται κατά κύριο λόγο στην έλλειψη προσωπικού, στην συγκεκριμένη περίπτωση ειδικότητας οδηγού , του Δήμου Αγράφων.

4.4 Δομές κοινωνικής προστασίας

Στα διοικητικά όρια και υπό την αιγίδα του Δήμου Αγράφων λειτουργεί ο Δημοτικός Παιδικός Σταθμός, ως μοναδικός στα διοικητικά όρια του, που εδρεύει στην Τοπική Κοινότητα Ραπτοπούλου της Δημοτικής Ενότητας Ασπροποτάμου. Ο σταθμός δίνει την δυνατότητα σε άνεργες έως τώρα μητέρες να εργαστούν αλλά και σε εργαζόμενες να εναρμονίσουν τους απαιτητικούς και αντικρουόμενους ρόλους της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να συμμετάσχουν σε ομαδικές δραστηριότητες του Παιδικού Σταθμού, να αναπτύξουν περισσότερο το αίσθημα της ευθύνης, να μάθουν να μοιράζονται αντικείμενα και συναισθήματα, με αποτέλεσμα να γίνονται περισσότερο συνεργάσιμα και κοινωνικοποιημένα άτομα.

Το προσωπικό του σταθμού αποτελείται από μία υπάλληλο ειδικότητας ΤΕ Βρεφονηπιοκόμο, μία ΥΕ καθαρίστρια, μία ΥΕ Μαγειρών, η οποία συνταξιοδοτήθηκε στις 31-12-2015. Το προσωπικό διέπεται από τους κανόνες του δημοσίου δικαίου. Τα λειτουργικά του έξοδα καλύπτονται από τον ετήσιο προϋπολογισμό του Δήμου Αγράφων, όπου υπάρχει εγγεγραμμένη σχετική πίστωση. Οι γονείς έχουν απαλλαχθεί από τα τροφεία.

Συνολικά, ο αριθμός των εγγεγραμμένων νηπίων για το σχολικό έτος 2015-2016 ανέρχεται στα 12 παιδιά. Εφαρμόζοντας την αρχή της καθολικότητας, είναι προφανές ότι όλες οι αιτήσεις έγιναν αποδεκτές και δεν υπάρχουν κριτήρια επιλογής. Η ζήτηση κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, διότι η έδρα του Παιδικού Σταθμού απέχει χιλιομετρικά από τις υπόλοιπες Δημοτικές Ενότητες. Η μεταφορά των νηπίων, στο δύσβατο οδικό δίκτυο σε συνδυασμό με τις άσχημες καιρικές συνθήκες που επικρατούν, καθίσταται άκρως επικίνδυνη. Συνεπώς τα νήπια των υπόλοιπων τεσσάρων (4) Δημοτικών Ενοτήτων στερούνται το δικαίωμα εγγραφής στον παιδικό σταθμό, εξαιτίας της γεωμορφολογίας του εδάφους και των χιλιομετρικών αποστάσεων. Κατά συνέπεια εμφανίζεται η ανισότητα και εντείνεται το αίσθημα του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης στα 4/5 του Δήμου Αγράφων όσον αφορά το δικαίωμα στην προσχολική αγωγή.

Η προστασία της τρίτης ηλικίας αποτελεί και αυτή μια ουσιαστική διάσταση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας. Υπό αυτό το πρίσμα και λαμβάνοντας υπόψη την

πληθυσμιακή σύνθεση του Δήμου Αγράφων, του οποίου το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού του αποτελείται από ηλικιωμένους (ΕΣΥΕ, απογραφή 2011), επιβάλλεται τα υγειονομικά συστήματα να ανταποκρίνονται στις νέες συνθήκες που αναδύονται.

Το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» αποτελεί μια έξοχη προσπάθεια στήριξης της τρίτης ηλικίας. Λειτουργεί και στις πέντε Δημοτικές Ενότητες του Δήμου Αγράφων και εξυπηρετεί 307 ωφελούμενους. Γεγονός που καταδεικνύει ότι αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα για εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης με βασική προτεραιότητα την ενεργό συμμετοχή των ηλικιωμένων του Δήμου Αγράφων στην κοινωνική ζωή και την παραμονή τους στο οικείο περιβάλλον. Η εφαρμογή του Προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» έχει ως βασικό σκοπό την παροχή οργανωμένης και συστηματικής φροντίδας σε εξαρτημένα και μοναχικά άτομα με πολλές ανάγκες από ειδικούς επιστήμονες, καταρτισμένα στελέχη, ώστε να διευκολυνθεί η καθημερινότητά τους και να αποκτήσουν την μέγιστη δυνατή αυτονομία που θα τους επιτρέψει να αποκτήσουν μια αξιοπρεπή διαβίωση στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι κυρίως ενημέρωση των ωφελουμένων για τα προνοιακά επιδόματα, συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, νοσηλευτική φροντίδα (προγραμματισμένες κατ' οίκων μετρήσεις αρτηριακής πίεσης και σακχάρου, συνταγογραφήσεις, διανομή φαρμάκων, οικιακή περιποίηση, συντροφιά, μικροαγορές σε ηλικιωμένα άτομα, άτομα με αναπηρίες και σε άτομα που διαβιώνουν μοναχικά). Οι υπηρεσίες προσφέρονται με περιοδικές επισκέψεις (εβδομαδιαίες). Πληροφοριοδότης αναφέρει ότι «οι εργαζόμενοι προσφέρουν και ένα αξιοσημείωτο κοινωνικό έργο διεκπεραιώνοντας στο μέτρο του δυνατού και οποιαδήποτε άλλη ανάγκη προκύψει».

Αξιοσημείωτο είναι ότι παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το πρόγραμμα κυρίως σε εξοπλισμό, πχ έλλειψη υπηρεσιακού οχήματος και οδηγού, για να εκτελεί τα δρομολόγια, η δημοτική αρχή αφουγκραζόμενη τις ανάγκες των ηλικιωμένων προσπαθεί μέσω εναλλακτικών λύσεων να δώσει έστω και προσωρινά λύση στα όποια εμπόδια.

4.5 Εκπαίδευση- κατάρτιση – επιμόρφωση

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ το μορφωτικό επίπεδο κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα. Το μεγαλύτερο ποσοστό των δημοτών έχουν λάβει στοιχειώδη εκπαίδευση, μικρότερα ποσοστά έχουν λάβει βασική και μέση εκπαίδευση και πολύ μικρά ποσοστά έχουν λάβει ανώτερη και

ανώτατη εκπαίδευση. Παρατηρείται επίσης ένα μεγάλο ποσοστό αναλφάβητων.

Η οικονομική κρίση η οποία μαστιάζει την χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει τους συμπολίτες μας στην ανεργία και την ανέχεια. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλει να αναλάβει πρωτοβουλίες και να υλοποιήσει προγράμματα που θα επιφέρουν ταχύρυθμη ανάπτυξη με την κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη. Παρατηρείται το φαινόμενο οι κάτοικοι της περιοχής να επιθυμούν να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα όπως με τον κλάδο της μελισσοκομίας, όπου λόγω κλίματος και βλάστησης (έλατος), ευδοκίμει στην ευρύτερη περιοχή. Η μελισσοκομία επιφέρει ικανοποιητικά κέρδη, αφού τα λειτουργικά έξοδα κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα. Συνεπώς είναι ένας κλάδος όπου σημειώνει αξιοσημείωτη ζήτηση στην ευρύτερη περιοχή και τονώνει την ανεργία. Ωστόσο, ο κλάδος της μελισσοκομίας είναι απαιτητικός και θα πρέπει κανείς να αποκτήσει τα απαραίτητα εφόδια και γνώσεις, εάν επιθυμεί να ασχοληθεί επαγγελματικά με την μελισσοκομία. Ομοίως, και οι κτηνοτρόφοι της περιοχής χρήζουν εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να καταστούν ικανοί να τυποποιούν τα προϊόντα τους και να ενισχύσουν την εξωστρέφεια. Να γίνουν ανταγωνιστικοί και να προβάλλουν το συγκριτικό πλεονέκτημα της ευρύτερης περιοχής, που δεν είναι άλλο από το καθαρό περιβάλλον.

Υπό αυτό το πρίσμα, ο Δήμος Αγράφων επιθυμώντας να σταθεί αρωγός στην όλη προσπάθεια όσων προτίθενται να ασχοληθούν κυρίως με τον πρωτογενή τομέα αλλά και να παροτρύνει και να δώσει το έναυσμα σε όποιον επιθυμεί να ασχοληθεί, ανέλαβε την πρωτοβουλία να υλοποιεί σεμινάρια επιμόρφωσης και κατάρτισης.

Οι ως άνω αναφερόμενες εκπαιδευτικές δράσεις ξεκίνησαν να υλοποιούνται το 2011, όπου και παρατηρήθηκε μία σχετική κάμψη ως προς την διοργάνωση των σεμιναρίων, κυρίως λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης. Από το 2014 και μετέπειτα ενισχύεται το όραμα για την εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων και η διοργάνωση των σεμιναρίων γίνεται συστηματικότερη. Η μεγάλη ανταπόκριση των ενδιαφερομένων, σε όλα τα σεμινάρια, ξεπερνάει κάθε προσδοκία. Γεγονός που καταδεικνύει ότι έχουν τεράστια απήγηση και ανταποκρίνονται στα ζητούμενα των δημοτών. Στην επιτυχία αυτή, συνέβαλλε και η αξιολόγηση της εκάστοτε δράσης από τους ίδιους τους συμμετέχοντες, μέσω ερωτηματολογίου αξιολόγησης των σεμιναρίων. Στο πλαίσιο του ερωτηματολογίου ο κάθε ενδιαφερόμενος έχει την δυνατότητα δήλωσης προτίμησης επόμενου σεμιναρίου. Κατά συνέπεια, οι μελλοντικές δράσεις προγραμματίζονται και σχεδιάζονται με γνώμονα την προτίμηση των ενδιαφερομένων. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται η ευκαιρία να

συμμετάσχει ενεργά ο πολίτης στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και ενδυναμώνεται η δημοκρατική συμμετοχή.

Επιπλέον, οι ραγδαίες εξελίξεις στον επιστημονικό, τεχνολογικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για επικαιροποίηση και διαρκή αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων των κατοίκων προκειμένου να ανταποκριθούν στις ολοένα και αυξανόμενες απαιτήσεις της προσωπικής και εργασιακής ενασχόλησης.

Η ανάγκη για εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση με σκοπό την ενεργοποίηση των ατόμων και ομάδων για ατομική και κοινωνική ανάπτυξη, η προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών και η αύξηση των δυνατοτήτων κοινωνικής ένταξης και απασχόλησης αποτέλεσαν το έναυσμα να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν πολιτικές στον τομέα της εκπαίδευσης των ενηλίκων.

Ο Δήμος Αγράφων έχει οργανώσει μέσω του Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) και της λειτουργίας της δομής Κέντρο Δια Βίου Μάθησης, επιμορφωτικούς σεμιναριακούς κύκλους σε διάφορους τομείς όπως η Πληροφορική – η Πράσινη Επιχειρηματικότητα κ.α. προκειμένου να παρέχει δια βίου μάθηση σε όλους τους κατοίκους. Το ενδιαφέρον ήταν μεγάλο. Μάλιστα υπήρξε ενδιαφέρον να δημιουργηθεί τμήμα κοπτικής – ραπτικής αλλά δυστυχώς δεν υλοποιήθηκε λόγω έλλειψης εξοπλισμού αλλά και καθηγητών.

Ωστόσο παρά τις όποιες αποσπασματικές προσπάθειες του Δήμου Αγράφων στον τομέα της εκπαίδευσης- επιμόρφωσης – κατάρτισης, σύμφωνα με τους πληροφοριοδότες οι ανάγκες δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς. Πληροφοριοδότες αναφέρουν: «ότι οι ανάγκες εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης αντιμετωπίζονται μερικώς και όχι πλήρως. Εύκολα μπορεί να οδηγηθεί κανείς στο κάτωθι συμπέρασμα αρκεί να λάβει υπόψη ότι στο Δήμο Αγράφων ένας πολύ σημαντικός αριθμός μαθητών μετακινείται καθημερινώς διανύοντας αρκετά μεγάλη απόσταση και κάτω από αντίξοες καιρικές συνθήκες κατά την χειμερινή περίοδο, από και προς τις εκάστοτε σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας – δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο ορισμένα παιδιά να αποκλείονται του δικαιώματος της εκπαίδευσης εξαιτίας της γεωγραφικής απομόνωσης και του κακού οδικού δικτύου (χωματόδρομος). Ακόμη πρέπει να επισημανθεί ότι οι μαθητές δεν έχουν κάποια εξωσχολική υποστήριξη και βοήθεια διότι φροντιστήρια (ξενόγλωσσα και μέσης εκπαίδευσης) δεν υφίστανται στο Δήμο».

4.6 Υγεία – Πρόνοια

Είναι καθολικά αποδεκτό ότι η υγεία είναι το πολυτιμότερο αγαθό.

Ο βασικός σκοπός κάθε συστήματος υγείας στο πλαίσιο του κοινωνικού κράτους είναι η διασφάλιση του επιπέδου υγείας του πληθυσμού και κατ' επέκταση η βελτίωση της ευημερίας και της ποιότητας ζωής του πληθυσμού.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 3235/2004 ως Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ) “ ... νοείται το σύστημα παροχής σε ατομικό και οικογενειακό επίπεδο δέσμης βασικών και ολοκληρωμένων υπηρεσιών φροντίδας υγείας”. Η ΠΦΥ δε, συνιστά το πρώτο σημείο επαφής του πολίτη με το σύστημα υγείας και ως εκ τούτου οι παρεχόμενες υπηρεσίες θα πρέπει να έχουν τον χαρακτήρα της καθολικότητας, η πρόσβαση σε αυτές να είναι εφικτή χωρίς οικονομική επιβάρυνση για τον πολίτη και ο προσανατολισμός του όλου συστήματος να καλύπτει τις προϋποθέσεις μιας ολιστικής αντίληψης για την προάσπιση της υγείας. Τα προγράμματα ΠΦΥ πρέπει να καλύπτουν τις ανάγκες των πολιτών και να προσαρμόζονται διαρκώς στις κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές.

Παρόλα αυτά η υγειονομική κάλυψη των δημοτών της περιοχής είναι ελλιπής και ανεπαρκής. Οι ελλείψεις αυτές εντοπίζονται τόσο σε ιατρικό προσωπικό του Κέντρου Υγείας (Κ.Υ.) Δυτικής Φραγκίστας και κατ' επέκταση των οκτώ Περιφερειακών Αγροτικών Ιατρείων, όσο σε παραϊατρικό προσωπικό και υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Την παρούσα χρονική στιγμή μόνο το Περιφερειακό Αγροτικό Ιατρείο της Τοπικής Κοινότητας Αγράφων έχει γιατρό μία φορά την εβδομάδα. Λόγω έλλειψης προσωπικού το Κέντρο Υγείας Δυτικής Φραγκίστας αδυνατεί να παρέχει μηνιαία εφημεριακή κάλυψη, συνεπώς ακόμη και τα απλά περιστατικά αναγκαστικά απευθύνονται στο Γενικό Νοσοκομείο Καρπενησίου ή Αγρινίου. Επίσης δεν διαθέτει συνεχώς οδηγούς ασθενοφόρου καθιστώντας αδύνατη την άμεση και έγκαιρη μεταφορά των ασθενών στο Γενικό Νοσοκομείο του όμορου Δήμου Καρπενησίου. Επιπλέον, ακόμη και για την καθιερωμένη συνταγογράφηση των φαρμάκων οι κάτοικοι από τις πιο απομακρυσμένες περιοχές επιβαρύνονται οικονομικά να μισθώσουν κάποιο μεταφορικό μέσο να τους μεταφέρει στο πλησιέστερο αγροτικό ιατρείο, προκειμένου να διεκπεραιώσουν τις υποθέσεις τους. Κατά συνέπεια δεν καλύπτεται επαρκώς η υγειονομική περίθαλψη από τις υφιστάμενες δομές ΠΦΥ. Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας από τις εν λόγω δομές

είναι χαμηλού επιπέδου και χαμηλής αποδοτικότητας. Πληροφοριοδότες αναφέρουν: «η χαμηλή ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών αποδίδεται: α) στην απουσία υγειονομικού και φαρμακευτικού υλικού, που είναι απόρροια της ελλιπούς χρηματοδότησης των Περιφερειακών Κέντρων Υγείας της χώρας εν γένει, β) στην υποστελέχωση των κέντρων Υγείας και ειδικότερα του Κέντρου Υγείας Δυτικής Φραγκίστας εξαιτίας της παράτυπης μετακίνησης 14 διορισμένων εργαζομένων του Κέντρου Υγείας στο Νοσοκομείο Καρπενησίου, γ) στην ανύπαρκτη υλικοτεχνική υποδομή του εργασιακού χώρου του Κέντρου Υγείας και αναλώσιμα (π.χ. εξάντληση πετρελαίου θέρμανσης με κίνδυνο διακοπής λειτουργίας της μονάδας λόγω ψύχους), δ) οι μεγάλες αποστάσεις και το άσχημο οδικό δίκτυο, καθώς δεν είναι πάντα εύκολη οι πρόσβαση στις εν λόγω δομές.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι υπάρχουν ιδιαίτερες ανάγκες σε εξειδικευμένο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό που θα στηρίζουν τους έχοντες ανάγκη σε επίπεδο δήμου και θα στελεχώσουν τα οκτώ κατά τόπους Περιφερειακά Αγροτικά Ιατρεία αλλά και σε αναλώσιμα υλικά τα οποία είναι απαραίτητα για την απρόσκοπτη λειτουργία των δομών που προσφέρουν υπηρεσίες υγείας. Έτσι η πρόσβαση, ακόμη και από το πιο απομακρυσμένο χωριό του Δήμου Αγράφων θα είναι πιο εύκολη και εφικτή εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Σημειώνεται ότι μέσος χρόνος μετάβασης από την πιο απομακρυσμένη περιοχή του Δήμου Αγράφων, την Τοπική Κοινότητα Κέδρων και Τροβάτου στο Κέντρο Υγείας Δυτικής Φραγκίστας πλησιάζει 2 ½ ώρες. Η έγκαιρη προμήθεια αναλώσιμων υλικών σύμφωνα με πληροφοριοδότη θα διευκόλυνε κατά πολύ τους εργαζόμενους οι οποίοι μάχονται καθημερινά καταβάλλοντας υπεράνθρωπες προσπάθειες να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις των χρηστών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.

Μία ακόμη δράση που έλαβε χώρα στο Δήμο Αγράφων είναι η πραγματοποίηση δωρεάν μαστογραφικού ελέγχου σε συνεργασία με την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) και με την Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία με στόχο την προαγωγή υγείας μέσω της ενημέρωσης για πρόληψη.

Σε περίοδο οικονομικής κρίσης, τέτοιου είδους πρωτοβουλίες όπως η πραγματοποίηση δωρεάν μαστογραφιών σε γυναίκες που το έχουν ανάγκη, αποτελούν θεάρεστο έργο το οποίο πραγματικά μπορεί να σώσει ζωές. Η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην προσπάθεια να παραμείνουν οι πολίτες υγιείς, είναι αδιαμφισβήτητα καθοριστικής σημασίας. Η έγκαιρη

διάγνωση αποτελεί βασική συνιστώσα μίας αποτελεσματικής πολιτικής για τη μείωση των οδυνηρών επιπτώσεων του καρκίνου του μαστού. Η εν λόγω πρωτοβουλία είχε ως απώτερο στόχο την κινητοποίηση ακόμη και των γυναικών που κυριεύονται από αισθήματα φοβίας να υποβληθούν προς εξέταση.

Επιπλέον ο Δήμος Αγράφων ως μέλος του Εθνικού Διαδημοτικού Δικτύου Υγιών Πόλεων, συνεχίζει τις δράσεις των δωρεάν ιατρικών εξετάσεων (π.χ. οστεοπόρωση κλπ). Σύμφωνα με το τηρούμενο αρχείο του Δήμου δράσεις που άπτονται σε θέματα προαγωγής της υγείας έχουν ολοκληρωθεί με επιτυχία και με μεγάλη ανταπόκριση καθώς σύμφωνα με πληροφοριοδότη «η πρόληψη διαφυλάττει την καλή υγεία και αυξάνει την διάρκεια ζωής». Το ομολογουμένως αυξημένο ενδιαφέρον των κατοίκων της περιοχής έγκειται αφ' ενός μεν στην οικονομική αδυναμία ορισμένων να υποβληθούν σε προληπτικές εξετάσεις και αφ' ετέρου εξαιτίας της δύσκολης πρόσβασης σε δομές που παρέχουν αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας. Συνεπώς τέτοιου είδους δράσεις μειώνουν το αίσθημα του κοινωνικού αποκλεισμού.

Επίσης, ένα άλλο ζήτημα που προκύπτει είναι αυτό της ενημέρωσης για δράσεις και προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα, ευκαιρίες εκπαίδευσης – κατάρτισης, ένταξης στην τοπική αγορά εργασίας και επιδοτούμενα προγράμματα. Σύμφωνα με πληροφοριοδότες τα τελευταία χρόνια καταβάλλεται προσπάθεια οι πολίτες του δήμου να ενημερώνονται για τέτοιου είδους δράσεις και προγράμματα, ωστόσο απαιτείται πιο οργανωμένη προσπάθεια από πλευράς δήμου. Ο δήμος έχει δημιουργήσει επίσημη ιστοσελίδα όπου αναρτώνται σχετικές ανακοινώσεις προς ενημέρωση των πολιτών. Ωστόσο, τα περιθώρια βελτίωσης είναι πολύ μεγάλα και πρέπει να διανυθούν πολλά βήματα ακόμη ώστε να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα δεδομένου ότι δεν έχουν όλοι οι κάτοικοι την δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο, είτε λόγω ηλικίας δεν χρησιμοποιούν λόγω άγνοιας Η/Υ είτε λόγω έλλειψης πρόσβασης στο ιντερνέτ. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την μεγάλη έκταση του Δήμου και την έλλειψη προσωπικού καθιστούν πολλές φορές αδύνατη την έγκαιρη ενημέρωση των δημοτών. Συνεπώς χρειάζεται περισσότερη εξωστρέφεια από τον ίδιο τον δήμο.

Άλλα προγράμματα κοινωνικής μέριμνας σε λειτουργία δεν υφίστανται.

Σύμφωνα λοιπόν με τις απόψεις των πληροφοριοδοτών οι κοινωνικές ανάγκες των κατοίκων της περιοχής δεν δύναται να καλυφθούν από τις υπάρχουσες δομές του Δήμου Αγράφων. Για

να συμβεί αυτό είναι αναγκαίο ο δήμος να δημιουργήσει και αναπτύξει ένα ευρύτερο δίκτυο – πλέγμα κοινωνικών δομών, όπως συμβαίνει αντίστοιχα και σε πολλούς άλλους δήμους της χώρας (κοινωνικό φαρμακείο- κοινωνικό παντοπωλείο- κοινωνικό φροντιστήριο- δημοτικό ιατρείο). Κομβικό σημείο για την δημιουργία των ανωτέρω δομών αποτελεί η βαρύνουσα σημασία του θεσμού της κοινωνικής αλληλεγγύης, του εθελοντισμού για την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Πληροφοριοδότης αναφέρει : «Δυστυχώς το αίσθημα περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού είναι διάχυτο σε όλους τους δημότες. Σε αυτό συντελεί καταρχάς η τεράστια και αχανής έκταση του Δήμου Αγράφων. Μιλάμε για τους δημότες χωριών, οι οποίοι δεν είναι εύκολο να προσεγγίσουν τις μεγάλες αγορές εξαιτίας της απόστασης, της ορεινότητας του εδάφους καθώς και του άσχημου οδικού δικτύου. Κάποιες φορές μάλιστα λόγω των κλιματολογικών χαρακτηριστικών της περιοχής, η μετακίνηση για ορισμένους ανθρώπους – κυρίως τον χειμώνα- είναι απαγορευτική, πέραν του γεγονότος ότι οι συγκοινωνιακές υπηρεσίες δεν καλύπτουν όλο το χρόνο ένα σημαντικό αριθμό των συνδημοτών μας. Ακόμη η έλλειψη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, η φτώχεια, η ανεργία που μαστίζει κυρίως τους νέους, η έλλειψη πρόσβασης στο διαδίκτυο, η απουσία συστηματικών πολιτιστικών – επιμορφωτικών δραστηριοτήτων επιτείνουν το αίσθημα περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού. Για να υπάρξει μία ουσιαστική βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης απαραίτητη προϋπόθεση είναι οι προηγούμενες διαπιστώσεις – δυσκολίες να επιλυθούν άμεσα...».

Συμπεράσματα – Προτάσεις

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι στόχος της κοινωνικής πολιτικής είναι η εξάλειψη κάθε μορφής ανισοτήτων, η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, η επικράτηση ισότητας και δικαιοσύνης, η επίτευξη της ευημερίας για το σύνολο των μελών της κοινωνίας. Ο δήμος Αγράφων οφείλει να παρέχει ένα «δίκτυ ασφαλείας», ένα ελάχιστο εγγυημένο επίπεδο κάλυψης των βασικών αναγκών, για όσα μέλη του αντιμετωπίζουν οιασδήποτε μορφής δυσκολίες προκειμένου να επιτευχθεί η ενσωμάτωση και η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Μέσω στοχευμένης προσέγγισης πρέπει να διοχετεύονται πόροι και να δημιουργούνται ευκαιρίες σε άτομα και οικογένειες που αντιμετωπίζουν καταστάσεις κινδύνου εξαιτίας της αντικειμενικής αδυναμίας τους να εξασφαλίσουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης

Στο σημείο αυτό παρατίθενται τα σημαντικότερα συμπεράσματα και πορίσματα όπως αλιεύτηκαν από τις δομημένες συνεντεύξεις των κατοίκων που επιλέχθηκαν με τυχαίο τρόπο του δήμου Αγράφων προκειμένου να ανιχνευτούν και να αποτυπωθούν οι τοπικές κοινωνικές ανάγκες. Σύμφωνα με τις απόψεις των πληροφοριοδοτών, οι οποίες συγκλίνουν, για την στήριξη του εισοδήματος, την σύνδεση με την αγορά εργασίας και την βελτίωση συνθηκών πρόσβασης σε υπηρεσίες κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία των κάτωθι κοινωνικών δομών:

1. Σύσταση Κοινωνικής Υπηρεσίας στο Δήμο Αγράφων, διότι σύμφωνα με σχετικές νομοθετικές εγκυκλίους η διοικητική υποστήριξη, αναφορικά με τα βιβλιάρια ανασφαλιστών και τα προνοιακά επιδόματα, που παρέχεται από την Κοινωνική Υπηρεσία του όμορου Δήμου Καρπενησίου ισχύει μέχρι 31-12-2016. Ο Δήμος Αγράφων θα κληθεί στο εγγύς μέλλον, ήτοι 1-1-2017, να διεκπεραιώνει ζητήματα κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής μέριμνας. Κατά συνέπεια, προκειμένου οι δικαιούχοι προνοιακών επιδομάτων του δήμου Αγράφων να συνεχίσουν να λαμβάνουν απρόσκοπτα παροχές κοινωνικής προστασίας καθίσταται αναγκαία η σύσταση κοινωνικής υπηρεσίας. Γεγονός που προϋποθέτει την ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού κατάλληλα καταρτισμένο στο αντικείμενο αρμοδιότητας του. Ο Δήμος Αγράφων οφείλει να προσδιορίσει το «όραμα», το οποίο συμπληρώνει τον προσδιορισμό της «αποστολής» (mission) του. Αφορά τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής εικόνας για τη φύση του πεδίου παρέμβασης και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων στη μακρά διάρκεια. Να δημιουργήσει

νέες δομές και προγράμματα με στόχο την ουσιαστική παρέμβαση για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων των κατοίκων. Θα επιδιωχθεί η στήριξη των ευπαθών ομάδων αλλά και η δημιουργία νέων καινοτόμων δομών που θα προλαμβάνουν τη δημιουργία νέων μορφών περιθωριοποίησης και κοινωνικών δυσλειτουργιών και στοχεύουν στην επίτευξη μιας υψηλής ποιότητας ζωής και την προαγωγή της υγείας, για όλους τους κατοίκους της περιοχής.

2. Προτείνεται η «**Ίδρυση και Λειτουργία Δικτύου Κοινωνικής Προστασίας**» που αποβλέπει στην **ανάπτυξη μίας ολοκληρωμένης πολιτικής πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού** ατόμων, τα οποία είτε αντιμετωπίζουν αντικειμενικές ή υποκειμενικές δυσχέρειες πρόσβασης και αξιοποίησης των κοινωνικών παροχών και υπηρεσιών που δικαιούνται. Ο στόχος του προτεινόμενου έργου αφορά στην παροχή υπηρεσιών βραχείας συμβουλευτικής, ενδυνάμωσης για την αποτελεσματική εξυπηρέτηση ατόμων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό. Μέσω αυτής της δράσης θα επιτευχθεί η πρόσβαση σε βασικά αγαθά, όπως βασικά είδη διαβίωσης, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, για τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού όπως αυτές ορίζονται στον Ν. 4019/2011.
3. Απαραίτητος κρίνεται ο **Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Προώθηση στην Απασχόληση**. Το συγκεκριμένο έργο περιλαμβάνει παρεμβάσεις με στόχο την πρόληψη, άρση ή άμβλυνση παραγόντων που αποτελούν υψηλές εστίες κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού, καλύπτοντας τόσο φτωχούς και ανέργους με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού, όσο και άλλες ευπαθείς ομάδες. Στόχος του έργου είναι η αναβάθμιση των προσόντων ή δεξιοτήτων ατόμων που πλήττονται από ανεργία και η τοποθέτηση ή επανατοποθέτηση ομάδων πληθυσμού στην αγορά εργασίας.

Η αποτελεσματική υλοποίηση του έργου Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Προώθηση στην Απασχόληση επιβάλλει την υλοποίηση της Αναβάθμισής Λειτουργίας Κέντρου Δια Βίου Μάθησης. Η λειτουργία ενός ΚΔΒΜ στοχεύει : α) στην ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής στις γνωστικές απαιτήσεις ενός συνεχώς εξελισσόμενου κοινωνικό – οικονομικού χώρου δράσης των ενήλικων πολιτών, β) στη δημιουργία θετικής στάσης ως προς τη μάθηση και την ενίσχυση των ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση κάθε πολίτη, για την ενίσχυση των δυνατοτήτων πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και της διατήρησης της θέσης εργασίας ή της επαγγελματικής εξέλιξης, δ) στην σύνδεση ή επανασύνδεση ενήλικων πολιτών με την εκπαιδευτική διαδικασία, ε) στην συμμετοχή στην

«κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας» και την πρόσβαση στις νέες εργασιακές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ευκαιρίες, στ) στην δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

4. Απαραίτητη κρίνεται η **Σύσταση και Λειτουργία Εργαστηρίου Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού**. Η λειτουργία ενός ΕΣΕΠ μεταξύ άλλων στοχεύει: α) στην υποστήριξη σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων αγωγής σταδιοδρομίας, β) στην παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και προσανατολισμού στους χώρους των σχολείων με αποτέλεσμα οι μαθητές να μην επιλέγουν κορεσμένα επαγγέλματα, τα οποία αδιαμφισβήτητα οδηγούν στην αύξηση της ανεργίας, γ) στην εκπόνηση ενημερωτικού υλικού, που περιλαμβάνει την σύνθεση ενημερωτικών φυλλαδίων αλλά και παρουσιάσεων που αφορούν στις ιδιαιτερότητες της τοπικής οικονομίας και προωθούν καινοτόμα επαγγέλματα και δ) στην στενή επαφή και συνεργασία με τους φορείς της τοπικής κοινωνίας.

Η τόνωση της ανεργίας θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί μέσω της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στην Κοινωνική Οικονομία. Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προς την κοινωνική επιχειρηματικότητα διευκολύνει την πρόσβαση στην απασχόληση και αυτοαπασχόληση για άτομα που απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Μέσω των σχετικών μηχανισμών θα δημιουργηθεί ένα προστατευμένο μικρο - περιβάλλον όπου θα μπορέσουν να απορροφηθούν κάποιοι από τους αρχικούς κινδύνους της επένδυσης, λαμβάνοντας υπόψη την παράμετρο του υφιστάμενου κοινωνικού αποκλεισμού και των δυσκολιών πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην κοινωνική οικονομία αποβλέπει στην ενίσχυση σχεδίων δράσης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στον σχεδιασμό και υλοποίηση εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και συμβουλευτικής σε θέματα οργάνωσης και διοίκησης κοινωνικής οικονομίας αλλά και στην υποστήριξη της δημιουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων.

5. Απαραίτητη κρίνεται η **ίδρυση και λειτουργία Παιδικού Σταθμού** και στις υπόλοιπες τέσσερις Δημοτικές Ενότητες του Δήμου Αγράφων. Η δημιουργία θέσεων φροντίδας και φιλοξενίας τέκνων έχει διττό στόχο : αφ' ενός την εναρμόνιση των απαιτητικών και αντικρουόμενων ρόλων της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, την αύξηση της

απασχολησιμότητας και την ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και αφ' ετέρου διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των τέκνων, συμβάλλει στην φυσική τους υγεία, στην σωματική και πνευματική τους ανάπτυξη και στην κοινωνικοποίησή τους.

6. **Επίσης** ο αντικρουόμενος ρόλος της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής δύναται να εναρμονιστεί με τη δημιουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Παιδιών με Αναπηρία (Κ.Δ.Α.Π. και Κ.Δ.Α.Π.Μ.Ε.Α) που εντάσσονται στη δράση «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) που υλοποιεί η Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)Α.Ε..

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ και Κ.Δ.Α.Π.Μ.Ε.Α) θα προσφέρουν την δυνατότητα στα παιδιά του δήμου κατά τον ελεύθερο τους χρόνο, να μπορούν να αναπτύξουν τις δεξιότητες και τις ειδικές ικανότητές τους, να κοινωνικοποιηθούν και να δημιουργήσουν μαζί με τους φίλους τους, μέσα σε ένα περιβάλλον ελευθερίας, προστασίας και ασφάλειας, με την καθοδήγηση πάντα ειδικά εκπαιδευμένου στελεχιακού δυναμικού.

7. Απαραίτητη και καθοριστικής σημασίας είναι η **ανάπτυξη και λειτουργία Πολυδύναμου Δημοτικού Ιατρείου** για την βελτίωση της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Περίθαλψης των κατοίκων του Δήμου Αγράφων.

Οι δομές Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, όπως προαναφέρθηκε, αποτελούν το πρώτο σημείο επαφής του ατόμου, της οικογένειας και της κοινότητας με το σύστημα υγείας. Ως εκ τούτου, η λειτουργία του Πολυδύναμου Δημοτικού Ιατρείου συνιστά βασική προϋπόθεση για μια συνεχιζόμενη και ολοκληρωμένη φροντίδα υγείας των κατοίκων της περιοχής. Θα παρέχει φροντίδα υγείας όσο το δυνατόν πλησιέστερα στον τόπο διαμονής και στον τόπο εργασίας των κατοίκων του Δήμου, όπου εξαιτίας της γεωμορφολογίας του εδάφους, των τεράστιων χιλιομετρικών αποστάσεων και των κλιματολογικών συνθηκών η πρόσβαση των κατοίκων σε δομές φροντίδας υγείας καθίσταται αδύνατη.

Βασικός στόχος είναι **το Πολυδύναμο Δημοτικό Ιατρείο** να παρέχει υπηρεσίες που έχουν

ανάγκη οι δημότες, οι οποίες δεν παρέχονται από τις υπάρχουσες υποδομές υγείας, είτε παρέχονται ελλιπώς. Το Δημοτικό ιατρείο χαρακτηρίζεται ως πολυδύναμο, διότι για να παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες, οφείλει να προσφέρει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών πρόληψης και προαγωγής υγείας, θεραπείας και αποκατάστασης, λαμβάνοντας πρόσθετη μέριμνα για τα μη αυτόνομα άτομα και τις ομάδες υψηλού κινδύνου. Επίσης θα πρέπει να διαθέτει λειτουργική αυτονομία, να διαθέτει δηλαδή το απαραίτητο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, τον απαραίτητο ιατροτεχνολογικό εξοπλισμό και ασθενοφόρο για την διακομιδή των ασθενών στις άλλες βαθμίδες υγείας. Η λειτουργία του Πολυδύναμου Δημοτικού Ιατρείου αναμένεται να ωφελήσει πολλαπλά, δεδομένου ότι θα συμβάλλει τόσο στην μείωση των δαπανών υγείας όσο και στην αποσυμφόρηση του Γενικού Νοσοκομείου Καρπενησίου και κατά συνέπεια στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, θα ελαχιστοποιηθούν οι μετακινήσεις των δημοτών, θα ενισχυθεί ο κοινωνικός ιστός της τοπικής κοινωνίας, θα μειωθεί το αίσθημα της ανασφάλειας των κατοίκων της περιοχής και θα επιτευχθεί η **ισότιμη** πρόσβαση όλων των κατοίκων του Δήμου στις δομές υπηρεσιών υγείας.

8. Δημιουργία και λειτουργία του **Κέντρου Πρόληψης (ΚΕΠ) Υγείας** στο Δήμο Αγράφων. Πρωταρχικό μέλημα του Προγράμματος είναι η ευαισθητοποίηση, η ενημέρωση, η διοργάνωση συστηματικών προληπτικών εξετάσεων και παραπομπών σε δομές υγείας, όλων των πολιτών ανεξαρτήτου ασφαλιστικής ικανότητας, με έμφαση στα συνηθέστερα νοσήματα που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες υγείας στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας όπως: α) Καρκίνος του παχέος εντέρου β) Καρκίνος του τραχήλου της μήτρας γ) Καρκίνος του μαστού δ) Καρδιοαγγειακός κίνδυνος ε) Ανεύρυσμα αορτής στ) Καρκίνος του προστάτη ζ) Μελάνωμα. Επιπλέον από τις δράσεις των ΚΕΠ Υγείας θα δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων με στοιχεία, η οποία θα ενέχει θέση χαρτογράφησης αναγκών των πολιτών για την δημιουργία αντίστοιχων Εθνικών Προγραμμάτων και Στρατηγικών στους ως άνω φορείς, τους οποίους έχει ανάγκη η χώρα μας.
9. Κρίνεται απαραίτητη η **αναβάθμιση του Προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι»**. Το πρόγραμμα θεωρείται πολύ σημαντικό για τους ηλικιωμένους και τις οικογένειές τους. Οι περισσότερες οικογένειες στο δήμο Αγράφων δεν μπορούν να προσφέρουν φροντίδα στα ηλικιωμένα μέλη τους για διάφορους λόγους. Η παραπάνω διαπίστωση σχετίζεται με διάφορες κοινωνικές αλλαγές, οι οποίες έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρόνια και θέτουν

την δυνατότητα της οικογένειας να προσφέρει την απαιτούμενη φροντίδα, υπό αμφισβήτηση. Οι αλλαγές αυτές αφορούν κυρίως στην εσωτερική μετανάστευση των μελών της οικογένειας προς αστικά κέντρα και στην έξοδο της γυναίκας στην αγορά εργασίας. Οι εξελίξεις αυτές, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη εφαρμογής και αναβάθμισης του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» για την αντιμετώπιση των αναγκών των ηλικιωμένων, με κύριο στόχο την ευημερία, την ψυχαγωγία και την καλύτερη διαβίωσή τους.

10. Βαρύνουσα σημασία έχει η δημιουργία **Κέντρου Κοινότητας** στο Δήμο Αγράφων. Τα «Κέντρα Κοινότητας» είναι μια νέα διοικητική δομή που θεσμοθετήθηκε με τον ν.4368/2016, η οποία είναι δυνατό να συστήνεται και να λειτουργεί στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ βαθμού. Σκοπός του κέντρου είναι η περεταίρω υποστήριξη στην εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής προστασίας και η ανάπτυξη ενός τοπικού σημείου αναφοράς για την υποδοχή, εξυπηρέτηση και διασύνδεση των πολιτών με όλα τα κοινωνικά προγράμματα και υπηρεσίες που λειτουργούν στην περιοχή του Δήμου Αγράφων. Η δημιουργία του εδράζεται στην φιλοσοφία της one stop shop, δηλαδή ένα σημείο στο οποίο θα έρχονται οι κάτοικοι του Δήμου Αγράφων που έχουν ανάγκη από δράσεις κοινωνικής προστασίας, θα καταγράφονται ηλεκτρονικά στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα και έπειτα θα διασυνδέονται με όλους τους φορείς και υπηρεσίες που εφαρμόζουν προγράμματα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό και προσφέρουν λύσεις σε διάφορα προβλήματα, είτε αυτά αφορούν την απασχόλησή τους, είτε κάποια προνοιακή βοήθεια λόγω αναπηριών, είτε την επανένταξή τους στον κοινωνικό ιστό με διάφορους τρόπους.

Το σύστημα αυτό θα αποτελέσει απαρχή για την ορθή και ολοκληρωμένη καταγραφή των αναγκών κάθε τοπικής κοινωνίας, ενιαίας συγκέντρωσης στοιχείων που αφορούν ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες και διαβιούν σε θύλακες φτώχειας (άνεργοι, παιδιά , ηλικιωμένοι, ΑΜΕΑ κλπ). Επίσης θα μειώσει την μετακίνηση των ωφελουμένων, οι οποίοι ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και θα αυξήσει την απασχολησιμότητα με την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

11. Απαραίτητη κρίνεται η **αναβάθμιση του γραφείου τύπου** του δήμου Αγράφων προκειμένου οι δημότες του δήμου να ενημερώνονται έγκαιρα και έγκυρα σχετικά με

δράσεις και προγράμματα που υλοποιούνται στην περιοχή ευθύνης του. Λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες και χαρακτηριστικά του Δήμου σκόπιμο είναι να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προβολή και δημοσιότητα των δράσεων με κάθε πρόσφορο τρόπο. Προς αυτή την κατεύθυνση προτείνεται α) η δημιουργία κατηγοριοποιημένης (με βάση τις ανάγκες) βάσης τηλεφωνικών αριθμών δημοτών και σύναψη σύμβασης με εταιρεία για ομαδικές αποστολές SMS και β) η προμήθεια και τοποθέτηση ηλεκτρονικών πινάκων ανακοινώσεων σε κεντρικό σημείο κάθε Τοπικής Κοινότητας, οι οποίοι θα διασυνδέονται δικτυακά με το γραφείο τύπου έτσι ώστε να ενημερώνονται όλοι οι κάτοικοι και να επιτυγχάνεται η ισότιμη πρόσβαση στις εν λόγω δράσεις και προγράμματα

Επίλογος

Εν κατακλείδι, η ελληνική κοινωνία, πέρα από τις όποιες πολιτικές αντιπαραθέσεις, απαιτεί από το κράτος, να υπερβεί τις αδυναμίες και ανεπάρκειες του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας που διαθέτει, έτσι ώστε να εξασφαλιστούν ίσες ευκαιρίες για όλους τους πολίτες στην κοινωνική συμμετοχή και αλληλεγγύη, να καταπολεμηθούν οι διακρίσεις και ο κοινωνικός αποκλεισμός, για να μπορούμε έτσι να μιλάμε για ένα κοινωνικά δίκαιο κράτος.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η οποία κατά κανόνα επιδεικνύει μία στάση ωριμότητας και νηφαλιότητας θα πρέπει να βαδίζει με την απαιτούμενη προσοχή και τις αναγκαίες ισορροπίες ανάμεσα στις συμπληγάδες της σημερινής κρίσιμης πολιτικής και οικονομικής πραγματικότητας. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας και της εγγύτητας, παρ' όλες τις δυσχέρειες και αντιξοότητες που αντιμετωπίζει, οφείλει να παρέχει υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας, και πολύ περισσότερο σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, αποδεικνύοντας έμπρακτα την βούληση και την πρόθεση να παρέχει υπηρεσίες σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Παρά την οικονομική δυσπραγία, την οποία καλείται να διαχειριστεί ο Δήμος, θα πρέπει με εναλλακτικές μεθόδους να αναλάβει πρωτοβουλίες οι οποίες θα απαντούν τις εκφρασμένες ανάγκες των πολιτών. Ανάγκες οι οποίες αναδύονται μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες, όπου συμβάλλουν γενικά στην ανάδειξη των αξιών του δημόσιου διαλόγου. Συνεπώς, αξιολογούνται οι προτάσεις των πολιτών, οι οποίοι αποτελούν ζωντανά κύτταρα του Δήμου, με απώτερο στόχο την χάραξη και υλοποίηση πολιτικών αποφάσεων και δράσεων της εκάστοτε Δημοτικής Αρχής.

Η κοινωνική πολιτική είναι μια αμφίδρομη διαδικασία, η οποία δεν μπορεί απλώς να «παρέχεται» ή προσλαμβάνεται παθητικά, αλλά θα πρέπει να συνδιαμορφώνεται μέσα από την ανοικτή και συστηματική επικοινωνία του δήμου με την τοπική κοινωνία και τους φορείς της, που αποσκοπεί στην έγκαιρη αντίληψη των τοπικών κοινωνικών αναγκών. Με την παρούσα εργασία έγινε μια προσπάθεια αντίληψης των τοπικών κοινωνικών αναγκών, οι οποίες θα αποτελούν τη βάση για την δημιουργία των απαραίτητων κοινωνικών δομών στο Δήμο Αγράφων Ν. Ευρυτανίας, έτσι ώστε να μειωθεί το αίσθημα της περιθωριοποίησης και του

κοινωνικού αποκλεισμού των κατοίκων του Δήμου.

Ο Δήμος Αγράφων μόνο αν δημιουργήσει και αναπτύξει ένα ευρύτερο πλέγμα – δίκτυο κοινωνικών δομών μπορεί να αντιμετωπίσει την ανθρωπιστική κρίση που μαστίζει εν γένει την χώρας μας και ειδικότερα το Δήμο Αγράφων και ελλοχεύει κινδύνους για τον κοινωνικό ιστό του. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων και των προκλήσεων του συνεχούς μεταβαλλόμενου, κοινωνικού, οικονομικού πολιτικού περιβάλλοντος, θα ισχυροποιήσει την δυναμική των διεκδικήσεων, θα κατορθώσει να εξασφαλίσει περισσότερους πόρους, θα επιφέρει αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των δράσεων, θα ανακουφίσει συνανθρώπους που πάσχουν και θα συμβάλλει στην ενίσχυση του κοινωνικού ιστού κατοχυρώνοντας ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης μπροστά στις νέες μορφές κοινωνικού αποκλεισμού.

Εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της δραστηκής μείωσης των εθνικών πόρων για χρηματοδότηση των λειτουργικών, κοινωνικών και επενδυτικών αναγκών των δήμων, οι οικονομικοί πόροι του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020 φαίνεται πως θα είναι μια από τις βασικότερες πηγές χρηματοδότησης των κοινωνικών προγραμμάτων και των αναπτυξιακών επενδυτικών σχεδίων των δήμων. Υπό αυτό το πρίσμα, οι οικονομικοί πόροι για την δημιουργία των προτεινόμενων κοινωνικών δομών δύναται να αντληθούν από τους κοινοτικούς πόρους του πλαισίου ανάπτυξης ΕΣΠΑ 2014-2020 από τον Θεματικό Στόχο 9. Ωστόσο για να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητά τους όταν τελειώσει η χρηματοδότηση από την κοινότητα θα πρέπει να προβλεφθούν σε εθνικό κυρίως επίπεδο, οι απαιτούμενες χρηματοροές για την απρόσκοπτη λειτουργία τους. Επίσης, οι εξασφαλισμένες τακτικές χρηματοροές συνιστούν κίνητρο για ενεργή συμμετοχή των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών σε εθελοντικά προγράμματα.

Βαρύνουσα σημασία για την αναβάθμιση του ρόλου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελεί η δικτύωση των υφιστάμενων δομών. Η δικτύωση θα επιτρέψει τη σταδιακή ανάπτυξη συνεργιών που όχι μόνον θα περιορίσουν την επικάλυψη ενεργειών και θα επιτρέψουν οικονομίες κλίμακας αλλά κυρίως θα προετοιμάσουν το έδαφος για τη εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων διοίκησης. Επίσης προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει επεξεργασία και διάχυση καλών πρακτικών μεταξύ τους καθώς και η στελέχωσή τους με εξειδικευμένο προσωπικό.

Συνοψίζοντας και ιεραρχώντας τις ανάγκες, προκύπτουν οι κρίσιμες λειτουργίες που θα πρέπει

να αναπτύξει και να αναβαθμίσει ο Δήμος Αγράφων προκειμένου να εκπληρώσει την αποστολή του. Τα οφέλη που θα προκύψουν από τις ως άνω προτάσεις είναι πολλαπλά. Θα επιτευχθούν: η αντιμετώπιση των αναγκών της περιοχής, η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων προς τον πολίτη υπηρεσιών, η βελτίωση της διαφάνειας και της αξιοπιστίας των παρεχόμενων υπηρεσιών, η βελτίωση του χρόνου εξυπηρέτησης του πολίτη και η μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, η αξιοποίηση των δεξιοτήτων του προσωπικού, η μείωση του κόστους λειτουργίας του Δήμου και η ενίσχυση της οικονομικής του βιωσιμότητας. Συνοψίζοντας, ο Δήμος Αγράφων πρέπει να εφαρμόσει κοινωνική πολιτική, η οποία θα άρει τις συνθήκες εκείνες που ενδεχομένως να οδηγήσουν και να εγκλωβίσουν τους κατοίκους του σε προσωρινή ή μόνιμη απομάκρυνση από το κοινωνικό γίγνεσθαι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οδηγός Συνέντευξης

1. Η Υγειονομική σας περιθαλψη με βάσει τις δομές Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας που λειτουργούν στα διοικητικά όρια του Δήμου Αγράφων, καλύπτεται επαρκώς;
2. Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας από τις δομές ΠΦΥ κρίνεται ικανοποιητική; Αν όχι, σε τι οφείλεται η χαμηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών;
3. Το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ωφελουμένων; Κρίνεται αναγκαία την παράταση λειτουργίας του εν λόγω προγράμματος ;
4. Οι ανάγκες εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης αντιμετωπίζονται επαρκώς;
5. Η λειτουργία του Παιδικού Σταθμού Δήμου Αγράφων καλύπτει γεωγραφικά όλη την περιοχή εμβέλειας του Δήμου ; Συμβάλει στην τοπική ανάπτυξη της περιοχής;
6. Τα αιτήματα κοινωνικού χαρακτήρα καλύπτονται από την Κοινωνική Υπηρεσία του όμορου Δήμου Καρπενησίου και σε τι βαθμό ;
7. Οι υπάρχουσες δομές του Δήμου Αγράφων ανταποκρίνονται στην κάλυψη των κοινωνικών σας αναγκών ;
8. Η ενημέρωσή σας για δράσεις – προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα, μέσω του Δήμου κρίνεται ικανοποιητική ;
9. Η ενημέρωσή σας που αφορά ευκαιρίες εκπαίδευσης - κατάρτισης, ένταξης στην τοπική αγορά εργασίας και επιδοτούμενα προγράμματα μέσω του Δήμου κρίνεται ικανοποιητική;
10. Ποιες είναι οι προτάσεις σας για την μείωση του αισθήματος της περιθωριοποίησης και του κοινωνικού αποκλεισμού ;

Σας ευχαριστούμε θερμά για τη συμμετοχή, τη συμβολή και το χρόνο που μας διαθέσατε.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Αμίτσης Γ., Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας , το ελληνικό μοντέλο των κοινωνικών υπηρεσιών και η ευρωπαϊκή εμπειρία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001
- Πρβλ. Σ. Ρομπόλη/Κ. Δημουλά, Οι εταιρικές σχέσεις στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, στον τόμο: Κ. Κασιμάτη (επιμ.), Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία, 1998.
- Στασινοπούλου Όλγα , Κράτος Πρόνοιας, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα , 1990
- Στασινοπούλου Όλγα, Κράτος Πρόνοιας, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2003
- Κρεμαλής Κων/νος, Το δικαίωμα του ατόμου για κοινωνική πρόνοια. Συμβολήστο νομικό προσδιορισμό των κοινωνικών υπηρεσιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1991
- Γραβαρής Δ.. Στοιχεία για μια Κριτική Θεωρία της Κοινωνικής Πολιτικής, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1993
- Γεώργιας Κ., Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Προσεγγίσεις και Πολιτικές των Διεθνών Οργανισμών. Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο ,2006
- Σακελλαρόπουλος Θ., Η μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Κράτους, τόμος Α, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 1999
- Βενιέρης Δ., Κοινωνική Πολιτική, Έννοιες & Σχέσεις, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2015
- Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Τελική Έκθεση, Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα 2006
- Ε.Ε.Τ.Α.Α., Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Παρούσα κατάσταση και προοπτικές, ΕΕΤΑΑ-ΚΕΔΚΕ, Αθήνα 1995.

- Στασινοπούλου Ο., «Η Τοπική Κοινότητα στην Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής», *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Η Πρόκληση της Μεταρρύθμισης, (ειδικό αφιέρωμα), 1999
- Ιατρίδης Δ., *Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 1990, σ. 42
- Κοντιάδης Ξ, Απίστουλας Δ, *Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006
- Προτάσεις αναθεώρησης συνταγματικών διατάξεων για την Αναβάθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Σωτηρέλης Γ., Αθήνα , 2013
- Η ανασυγκρότηση του κοινωνικού κράτους στη Νότια Ευρώπη, Maurizio Ferrera
- Esping-Andersen G., *Οι Τρεις Κόσμοι του Καπιταλισμού της Ευημερίας*, (ελλ. μτφρ.), Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2014.
- Σταθόπουλος Π., *Κοινωνική προστασία, Κοινωνική Πρόνοια, Πολιτικές και Προγράμματα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2015
- Σκαμνάκης Χρ., *Ο ρόλος των Φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής, η Περίπτωση των Φορέων της Αχαΐας*, Πάντειον Πανεπιστήμιο , 2003
- Φέρωνας Α., *Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός σε Ευρώπη και Ελλάδα*, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα 2004
- Δουκάκης Κων/νος – Σ., *Θεσμική εξέλιξη Κοινωνικής Πολιτικής στο Ελληνικό κράτος 1821-2008*, Κέρκυρα 2010
- Σήφης Πλυμάκης, *Σημειώσεις Μαθήματος Στρατηγικός Προγραμματισμός και Συντονισμός Φορέων Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα, 2016

Ξενόγλωσση

- Spicker P., Το Κράτος Πρόνοιας, μια γενική θεώρηση, εκδόσεις Διόνικος , Αθήνα 2004
- Pinker, The Idea of welfare, London, 1979
- Fitzpatrick T, Welfare Theory : An Introduction, Basingstoke :Palgrave, 2001
- Marshall, Social Policy, London : Hutchinson University Library, 1965
- Wilensky & Lebaux, Industrial Society and Social Welfare , New York : Free Press, 1965
- Bryson L, Welfare and the State , London: Macmillian, 1992
- Dean H., Welfare Rights and social Policy, London: Prentice Halli, 2002
- Doyal L & Gough L, A Theory of Human Need , Basingstoke: Mac- millian, 1990
- Titmuss R, Social Policy: An Introduction , London: Allen & Unwin, 1974
- O 'Brien R., Organizational Politics, Multilateral Economic Organizationsand Social Policy, Global Social Policy, 2002

Νομοθεσία

- Οργανισμός Εσωτερικών Υπηρεσιών Δήμου Αγράφων ΦΕΚ 438/τ Β΄/ 17-3-2011
- Διόρθωση σφάλματος Οργανισμού Εσωτερικών Υπηρεσιών ΦΕΚ 804/ τ Β΄/ 24-3-2016
- Ν. 4019/2011. Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις
- Ν. 3852/2010 « Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α/7-6-2010)
- Ν. 3235/2004 Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΦΕΚ 53/τ Α΄/ 18-02-2004)
- Ν.3463/2006 Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων
- Ν.1188/1981 Περί κυρώσεως του Κώδικα περί καταστάσεως προσωπικού οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως
- Ν.2072/1992 (ΦΕΚ 125/τ. Α΄/ 23-7-1992)
- Νόμος 2646/1998 Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 236/τ. Α΄/20-10-1998)
- Ν. 4368/2016 : Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις (Σύσταση Κέντρων Κοινότητας)

Κατάλογος Πινάκων

1.1 Πίνακας πληθυσμού Δήμου Αγράφων	30
1.2 Συγκεντρωτική κατάσταση πληρωμών ανά επίδομα δικαιούχων Δήμου Αγράφων	33

Κατάλογος Διαγραμμάτων

1.1 Διάγραμμα ανθρώπινων αναγκών του Abraham Maslow	21
---	----